

כאמרו קרני אל... ספרות חזונית ונבואית...
הוא נקרא 'קרינת אל'...
הוא נקרא 'קרינת אל'...
הוא נקרא 'קרינת אל'...

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת

"משולי ערימת"

רחוב שאגת אריה 25/17

קרית ספר 71919 מודיעין עלית

ארץ ישראל

גליון מספר 439

לענין הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ה"ל

בס"ד, יג' אדר התשע"ב. מסכת תמורה דף כא - דף כז

דף כא ע"א

א) מתני', תמורת הבכור והמעשר ולדן ולדן עד סוף כל הדורות הרי אלו כבכור וכו'. בתוס' זבחים (ע"ה): ד"ה בכור, הוכיחו מהא דנטפקה הגמ' התם, האם תמורת בכור נמכר באיטליו, דהא דתנינן הכא דתמורת הבכור כבכור, לא קאי אהא דתני לאחר מכן דבכור ומעשר נמכרים באיטליו, דאי לאו הכי מאי מספקא להו. מיהו ברש"י הכא ד"ה הרי אלו פירש, דתמורת בכור הוי כבכור לענין שלא ימכר באיטליו, וכן פירש בר"ע מברטנורא (הכא). וכתב החק נתן (שם), דצריך לומר דסבירא להו דכיון דאסקו התם דתמורתו כיוצא בו, וכל דיני בכור נאמרו אף בתמורתו, לא חשו רש"י והר"ע מברטנורא, לבאר דאף האי דינא נאמר בתמורת בכור. [מיהו בהגהות הגר"א (אות ב) כתב, דהא דכתב רש"י "שלא ימכרו באיטליו" לא קאי אהאי דבור המתחיל, אלא הוא ביאור להא דנאמר במתניתין לאחר מיכן, דבכור ומעשר לא נמכר באיטליו].

ב) מתני', ויאכלו במומן לבעלים. בתוס' זבחים (ע"ה): ד"ה בכור הוכיחו מהא דקתני דנאכלים במומן לבעלים, דתמורת בכור אינה נאכלת לכהן. מיהו, הרמב"ם (פ"ג מתמורה ה"ב) כתב, דתמורת מעשר נאכל במומו לבעלים, ותמורת בכור נאכל במומו לכהן. וכתב בהגהות הגר"א מ"ה הורוויץ (בזבחים שם), דלדידיה בעלים הנאמר במתניתין היינו כהן, דומיא דסיפא, דקתני נמי דבכור בחוץ לארץ נאכל במומו לבעלים, והתם על כרחך דהכוונה לכהנים. [ועיין עוד בחידושי מרן רי"ז הלוי (בכורות עמוד נד) דהאריך לבאר דעת תוס'].

ג) מתני', א"ר שמעון מה טעם שהבכור והמעשר יש להם פרנסה ממקומן. כתב הרש"ש, דאין לומר דרבי שמעון לטעמיה דרריש טעמא דקרא, דמסיום דברי הספרי (שהובא בתוס' לקמן (עמוד ב) ד"ה ממקום) מוכרח, דהאי טעמא לכולי עלמא איצטריך. וכוונתו, דהתם דרשינן מקרא ד"תשא ובאת" דמביאים קדשים מחוץ לארץ, ומהא דנאמר בסיפא דקרא "רק קדשך" מפקינן מעשר ובכור, והטעם דפשיטא ליה דמיעוטא לא איירי אלא בהני, ביאר רבי שמעון, משום דהני מסתברא טפי למעט, כיון דיש להם פרנסה במקומם.

ד) גמ', בעי במערבא המטיל מום בתמורת בכור ומעשר מהו וכו'. והנה בסמוך מבואר, דאליבא דרבי עקיבא בכור חוץ לארץ אף דקדוש, אינו קרב. והעיר בחידושי הגרי"ז, אמאי לא נסתפקו נמי אליביה, אי נאטר להטיל מום בבכור חוץ לארץ. והוכיח מכאן, הא דייסד בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"א ממעשר שני הי"ד), דהא דאין בכור ומעשר חוץ לארץ קריבים אינו רק איסור הקרבה, אלא דקדושתם קלישה, ולא נאמר בה דין הקרבה. ואם כן, פשיטא דאיסור הטלת מום לא נהיג בהו, דלא נאמר אלא בקדשים הקדושים להקרבה.

ה) תוס' ד"ה המטיל מום, בתוה"ד, משום דחזו להקרבה קודם המום וכו'. והקשה בחידושי הגרע"א, דבפשטות יש לחלק, דהכא לא קדוש לא לדמי ולא

לגופיה, מה שאין כן בעל מום דקדיש לדמי, וכדאמרין בעבודה זרה (יג').
ו) גמ', ה"נ רחמנא מעטינהו לא תפדה קדש הם הם קריבין ואין תמורתן קריבה. וכן פסק הרמב"ם (פ"א מאסורי מובח ה"ט), וכתב, דהמטיל מום בתמורת בכור ומעשר אינו לוקה. ודייק המנחת חינוך (מצוה רפז) מדבריו, דמכל מקום איכא איסורא מדאורייתא. מיהו החזון איש (סימן כד סק"ד) כתב, דדבר פשוט הוא דליכא לאו, דאי לאו הכי אמאי לא לקי, והא דכתב הרמב"ם דלא לקי, היינו משום דאסור מדרבנן.

ז) רש"י ד"ה ואי לא קידשה, בתוה"ד, תבעי ליה נמי בכור. וכתב רש"י במכות (יט). ד"ה ואי, דספק הגמ', אם בכור שנשחט ונזרק דמו קודם החורבן, נאכל. ובהכי יישב נמי הא דהקשו התוס' כאן בד"ה ואי קסבר, דלמאן דאמר לא קידשה אין קדושה בירושלים יותר משאר ארצות. ובחידושי הריטב"א (שם) כתב, דלפי זה לא גרסינן בסוף שמעתתא, "והכא בבכור שנוק דמו קודם חורבן", דהא מעיקרא כי פרכינן נמי איירי בכהאי גוונא, ולא נתחדש בתירוץ אלא טעמא דלא מספקינן למאן דאמר דלא קידשה לעתיד לבוא, דמקשינן בשרו לדמו.

ח) תוס' ד"ה ואי קסבר, בתוה"ד, דמיירי הכא שנוער קודם שחרב הבית. כתב הרש"ש, דצריך לגרוס כאן [וכן בהמשך דברי התוס'] "שהופרש" קודם הבית, דבהכי תלי חיובא, דדוחק לומר דניזיל אף בהא אחר הבאת שלישי, כמו לענין חדש וישן.

ט) גמ', לעולם קסבר קידשה לשעתה לא קידשה לעתיד לבוא. נכך גריס רש"י ד"ה לעולם]. והקשה בחידושי הריטב"א במכות (יט), היכי מסקינן הכי, הא הכא רבי יוסי קאמר לה, ואיהו סבירא ליה ביבמות (פב): דקדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא. והביא דיש שתירצו, דהתם איירי לענין קדושת הארץ, לענין חיוב במצוות התלויות בארץ, והכא מיירי לענין קדושת הבית, ואהא מסקינן דלא קידשה לעתיד לבוא. אך דחה, דבשבועות (טו). אמרינן, דלמאן דאמר קידשה לעתיד לבוא מקריבים אף על פי שאין בית, ואוכלים קדשים קלים אף על פי שאין חומה, ומוכרח דלא איצטריך קדושת הבית על הצד דאיכא קדושת הארץ.

י) תוס' ד"ה הכי גריס, בסוה"ד, ואמר מורי דשפיר הם נאכלין והא דאמר אין נאכלין בשלא היה להם הנחה לפני הבית. וכתבו תוס' במכות (יט). ד"ה ואי, דלפי זה היתה הגמ' צריכה לפרוץ, דלא שייך כלל לדמות מעשר לבכורים, דבכורים בעו בית כדי לקיים דין הנחה ולא בשביל אכילה, אלא דלא חששה הגמ' לפרוץ כן כיון דלא קאי למסקנא.

יא) בא"ד, והדברים מוכרחין מדפרין עליה מה לבכורים שכן טעונים הנחה. ביאר החק נתן, דאי אמרת דעיקר הילפותא מבכורים שהונחו, אם כן הפירכא

פסול. ואם כן, בירושלים דנאמר דין מחיצות, ונתקדש המקום, פשיטא דקדשים נפסלים, דהרי יצאו ממקום טהרה, מה שאין כן בשילה, דאף הדיה דין לאוכלו "לפני ה'" לא היה דין מחיצה, וסלקא דעתך דרבי ינאי דבמעשר שני לא נאמר, דצריך להיאכל במקום קדוש, אלא דמעשה האכילה צריך להיות לפני ה', ואפשר לאוכלו בכל הרואה, כדמצינו במשכן שילה.

יח גמ', לכדתניא יום אחד משנה זו ויום אחד משנה זו לימד על בכור שנאכל לשני ימים. הקשה הרש"ש בבכורות (כז:), הרי אף אם נאמר דאינו נאכל אלא ליום ולילה כתודה נמי מצינו דנאכל לשתי שנים, וכגון אם נשחט ביום דמישלם ביה שנתו, דבליילה נכנס בשנה שניה. ודוחק לומר, דכיון דבקדשים הלילה הולך אחר היום, עדיין נקרא בלילה אותה שנה. ועוד, למאי דקיימא לן **שם** (לט:), דשעות פוסלות בקדשים, משכחת לן דנאכל לב' שנים אף אם לא נאכל אלא ליום ולילה, וכגון דמישלם שנתו בחצות ונשחט קודם חצות, דנמצא שנאכל חצי יום ולילה בשנה שניה. ותיירך, דמסקינן **בראש השנה** (י:), דבכור תם מונים לו שנתו משעת הרצאה, וכיון דאינו ראוי להקרבה אלא מיום השמיני דוקא, לא משכחת ליה דשנתו משתלמת אלא בבקר לשנה הבאה.

יט גמ', ורבנן נאכל לב' ימים ולילה אחד מנא להו אמר קרא יהיה לך כחזה התנופה. בבכורות (כז:), אמרינן, דאיך סבירא ליה דהאי "יהיה לך" איצטריך ללמדנו שאף בכור בעל מום ניתן לכהן. ואיך סבירא ליה דילפינן ליה מ"ובשרם יהיה לך", אחד תם ואחד בעל מום. ועוד מבואר שם, דרב יהודה אמר רב יליף מ"שנה שנה", דמנינן לבכור לשנה דידיה ולא לשנות עולם.

פרק ולד חטאת

כ תוס' ד"ה ולד חטאת, בתוה"ד, ואדרבה סוגיא דשמעתין משמע דרבי ריעותא מביאין אותה לידי רעיה דאמר רבא בגמרא אבודת לילה לא שמיה אבודה. כתב הברכת הזבח, דהמדקדק בדברי רש"י יראה דלא קשה מידי, דבאבודת לילה שאני, דבשעת אבידה כבר היתה לה רעותא. **ובצאן קדשים** כתב על דבריו, דפשפש בכל דברי רש"י בסוגיין, ולא מצא שמפרש כן, ואפילו יהיה כדבריו, מכל מקום עדיין לא מתיישב, דכונת תוס', דכמו באבודת לילה כיון דלא חזי להקרבה בלילה לא אמרינן דתמות, הוא הדין היכא דנמצאת בעלת מום דלא חזי להיקרב הוי ליה למימר דלא תמות. [ולכאורה נראה לומר, דכונת הברכת הזבח, דסבירא ליה דהא דאבידת לילה אינה מתה אינו אלא אם נאבדה אחר הלילה, מה שאין כן בנאבדה ונמצאת בעלת מום הא דמתה היינו דוקא אם נאבדה לפני שנהית בעלת מום, וכמו שביאר בהגהות הגר"א לקמן (כב. אות ב), ואם כן שאני אבודת לילה דלא חשיב הא דאבדה ריעותא כיון שהיה לאחר שחל פסול לילה, מבעלת מום דשפיר חל שם אבדה כיון שנאבדה בהיותה תמימה. מיהו עדיין יקשה לפירוש רש"י, הא דאמר דרבא לקמן (כב.) דעברה שנתה אינו אלא היכא דאבדה, היינו נמי דנאבדה אינו גורם למיתה אלא אם עברה שנתה, והתם אפילו היכא דעברה שנתה ולאחר מכן נאבדה מתה, וחלוק מבעלת מום וכמו שביארנו שם, ומוכרח דשייך שם אבודה אף כשנאבדה לאחר היותה פסולה. (א.ל.).]

כא בא"ד, ועוד לרבי אבא דאמר בגמרא לקמן (כג.) הכל מודים שאם נתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה וכו'. כתב בברכת הזבח, דכל שכן לרב הונא דהתם, דאמר דהכל מודים היכא דנתכפר באחד מהם בלי להמלך דהשניה מתה, דהכא תמות לרבנן אף אם נמצאת תמימה. והא דהקשו מרבי אבא ביאר (אתוס' לקמן כב: ד"ה אפילו אבודה), משום, דדברי רבי אבא הווכרו לרבא **ביומא** (סה.) עיין שם, מה שאין כן דברי רב הונא לא הווכרו בשום מקום, משמע דפשיטא דבמשך לא מודו רבנן דתמות, אלא דווקא במשך וכיפר

דבכורים בעו הנחה חשיב פירכא כל דהו, ופירכא כל דהו לא פרכינן כשלמדים חדא מחדא, ומדפריך לה מוכרח לומר דהילפותא מבכורים שלא הונחו, ולכך חשיב פירכא. [ולפי זה, אף בבכור כי פרכינן מה לבכור שכן צריך זריקת דמים, היינו בבכור שלא נשחט עדיין]

יב בא"ד, שם. והרמב"ן במכות (יט.) פליג, וכתב דילפינן בכורים מבכור, דכי היכי דבכור דנשחט ונזרק דמו בפני הבית אינו נאכל שלא בפני הבית, כמו כן בכורים שהונחו לפני הבית.

דף כא ע"ב

יג גמ', אלא למ"ד בתר מלמד אזלינן מאי איכא למימר. פירש רש"י ד"ה בתר, דהכא דדם הוי הקדש תו אי אפשר ללמוד מעשר מבשר הנלמד ממנו, ומשמע דהעיקר אי המלמד הראשון הוי הקדש. אבל ברבנו גרשום כתב, דמלמד היינו בשר דממנו ילפינן מעשר, ומבואר דסבירא ליה דאף אי המלמד הראשון היה חולין, מכל מקום כיון דנלמד ממנו קדש, למאן דאמר דאזלינן בתר מלמד אי אפשר לחזור וללמוד ממנו.

יד גמ', ר"ע אומר יכול יעלה אדם בכור מחוץ לארץ לארץ בזמן שבית המקדש קיים ויקריבנו וכו'. פירש רש"י ד"ה אתה מעלה, דברייתא דלעיל דלא קיבלו מבית אנטיגנוס, רבי עקיבא היא, ומתניתין רבי ישמעאל דלא מייתר ליה האי קרא להך דרשא. והקשה העולת שלמה, אמאי לא נימא דאף רבי ישמעאל סבר כרבי עקיבא, דהא קיימא לן דאין היקש למחצה. ותיירך, דמצינו ברש"י **כריתות** (כב:) ד"ה וי', דהא דאין היקש למחצה אינו אלא דכיון דילפינן ממקום אחד בהיקש ילפינן נמי דין אחר, אבל לא דהיכא דילפינן ממלמד אחד נילף נמי מהנלמד ממנו אליו. מיהו הלחם משנה (פ"א מבכורות ה"ה) כתב, דמוכרח מהא דפסק הרמב"ם (שם) כרבי עקיבא, ומהא דהביא (בפ"ב ממעשר שני ה"א) דברי רבי ישמעאל, דילפינן מבכור דאין מעשר נאכל בירושלים בזמן הזה, דסבר, דכונת הגמ' דדוקא רבי ישמעאל פליג עליה דרבי עקיבא, דכיון דיכול להעמיד האי היקשא ללימוד אחר, מסתבר דלא מקיש כדברי עקיבא מכח דרשא דספרי שהובאה בתוס' ד"ה ממקום דמפקא ליה מיניה, אבל רבי עקיבא לא פליג ארבי ישמעאל, משום דאין היקש למחצה. ועיין עוד **שיטה מקובצת** לקמן אות ח.

טו גמ', שם. ולכאורה צריך עיון, אמאי בבכורות (נג.) ילפינן מהיקש אחר דאף מעשר בהמה הבא מחוץ לארץ לרבי עקיבא לא קרב. ולא ילפי מהיקש ד"העברה העברה", כדילפינן לענין דינא דאין תמורתם קריבה. (א.ל.).]

טז רש"י ד"ה בכל הרואה, בכל מקום שיוכל לראותו העומד בירושלים. העיר הרש"ש, **דבזבחים** (קיב:) פירש רש"י בר"ה **בכל הרואה** איפכא, ד"בכל הרואה" היינו אם האוכל יכול לראות את ירושלים במקום שהוא נמצא.

יז רש"י ד"ה מה בכור, דקדשים נפסלים ביוצא. הקשה **בחידושי מרן רי"ז הלוי על התורה** (פרשת ראה), הא אף בשילה הקריבו קדשים קלים, ונאכלו בכל הרואה ולא היו נפסלים ביוצא, ואף דבשילה נמי היה מחנה ישראל, כבואר **בזבחים** (קטז:), דמצורעים נשתלחו משם, ואם כן אמאי פשיטא בירושלים בבכור טפי ממעשר שני דנאכל לפניו מן החומה. ועוד, מאי שנא מעשר שני דכתיב ביה "לפני ה'", ומכל מקום הוי אמינא דכשנאכל בכל הרואה עדיין נקרא לפני ה', ובבכור פשיטא ליה דאם יאכלנו בכל הרואה לא יקרא לפני ה'. והוכיח, דשני דינים נאמרו באכילת קדשים לפניו מן החומה, א. דמעשה האכילה צריך להיות לפני ה', ב. דצריך להיות במקום טהור, כדאיתא **בזבחים** (נה:), דקדשים קלים נאכלים דוקא במקום טהור. והאי דינא ד"אכילה לפני ה'" דנאמר על מעשה האכילה, שפיר מתקיים בכל מקום שנחשב לפני ה', אבל דינא ד"מקום טהור" נאמר על הקדשים עצמם, דכשיצאו ממחיצתם גורם להם

הדרך היוזבני

מסכת תמורה דף כא – דף כב

ינ אדר – יד אדר התשע"ב

בשאינה אבודה, ואפילו הכי הסוגיא דלא כוותיה, וכל שכן דליתא דלרב הונא. ועיין להלן (כב:) אות יא.

כב) מתני', ושעברה שנתה ושאברה ונמצאת בעלת מום אם משכיפרו הבעלים וכו'. פירש רש"י במעילה (י: ד"ה ולד חטאת, דהנך ג' ראשונות מתות בין לפני כפרה בין לאחר כפרה, משום, דולד חטאת לא היה ראוי כלל לכפרה, דלא הופרש מתחילה לכך, ותמורת חטאת באה בעבירה, וחטאת שמתו בעליה, לא שייך שיתכפר דאין כפרה למתים.

כג) מתני', ואינו עושה תמורה. פירש רש"י במעילה (י: ד"ה ואינו עושה תמורה, דאף דקיימא לן בבכורות (טו:), דפסולי המוקדשין עושין תמורה, ובעברה שנתה ואבדה נמי נפסלו מהקרבה, שאני הני, דכיון דנתכפרו באחרת, ולא אחשביה להו לא לקדושת דמים ולא לקדושת מזבח לא אלימא למיתפס אחרים בתמורה.

דף כב ע"א

א) מתני', לא נהנין. פירש רש"י ד"ה לא, דאינו אלא מדרבנן. והעיר בחידושי הגרי"ז מדברי הגמ' בבכורות (טו:), דדרשינן מקרא דאיכא לאו על אכילת חטאות המתות, ובפשיטות כולל נמי איסור הנאה, דלא נאמר בחטאות המתות איסור אכילה יותר מאיסור הנאה. ונהנה לעיל (טו:) מבואר דאחת מאותן חטאות אין דינה למות, וגזרו על כל חמש למות משום דלא ידעו מי היא, ולכאורה יקשה, אמאי לא נימא דאסור ליהנות מדאורייתא מספק. (א.ג.) ועיין במקדש דוד (סימן יט אות ט).

ב) מתני', ולא מועלין. כתב בשיטה מקובצת (אות יד), דאין מועלין מדאורייתא, ומשמע דמדרבנן מועלין. והקשה בחידושי הגרי"ז, מהא דמבואר במעילה (ג.), דדוקא בקדשים שמתו מועלים מדרבנן, אבל לא בחטאות המתות. ועיין בתוס' מעילה (יב:) ד"ה ודמיה החילוק בין איכא מעילה מדרבנן לליכא.

ג) מתני', ואם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתיסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת. עיין רש"י ד"ה ואם. הקשה בתפארת ישראל (יכין אות ט), איך תיקנו בחטאת שעברה שנתה דיכול להמתין עד שיפול בה מום, הא קמאחר חטאתו. וסיים, דבדואי צריך לומר דיכול לרעותה עד הרגל הבא, דעדיין לא קעבר בבל תאחר. וכתב במלאכת חושב דהכי נמי יש ליישב קושיית הקרבן העדה שהובאה לעיל (ח. אות ג,ד,ה), עיין שם, דתרעה עד קודם שיעבור בבל תאחר ולא יותר. ותיריך קושיית התפארת ישראל, על פי דברי התפארת ירושלים, (יבמות פי"א מ"ה, ובתוס' הגרע"א אות צ), דכיון דאיסור בל תאחר אינו בקום ועשה אלא בשב ועל תעשה, נדחה האיסור במקום היוזבני, שצריך להוציא ממון לקנות קרבן, ועדיף לו שיפול בבהמה שאבדה מום וימכרה, ויביא מדמיה קרבנו. ועיין שם מה שתיריך עוד.

ד) גמ', מאי טעמא לא תני להו גבי הדדי רישא פסיקא ליה וסיפא לא פסיקא ליה. לכאורה נראה לבאר, דכוונת הגמ' דהיה צורך לאשמועינן דחטאת שעברה שנתה אינה כשאר חטאות, דהוה אמינא דכיון דלא מצינו שם חטאת על יותר מבן שנה, תמות, קא משמע לן, דכיון דעדיין חייב חטאת, לא תמות עד שתידחה על ידי הקרבת חבירתה, דאין ההלכה דכל שאין לה שם חטאת מתה, אלא דוקא היכא דאידיחי מחטאת ולא שייכא הבהמה בחיוב חטאתו, וכמו שכתבנו במתני' לעיל (כא: אות כג) בשם רש"י במעילה].

ה) גמ', אמר ריש לקיש חטאת שעברה שנתה רואין אותה כאילו היא בבית הקברות. כתב בשיטה מקובצת (אות ג) בשם תוס', דהא דלא קאמר רועה ותו לא, היינו לאורויי דאפילו היכא דנתכפר באחרת רועה, דכיון דהמתין לה עד שילדה דמיא למפריש שתי חטאות לאחרות, דרועה אפילו לאחר כפרת

השניה. וכדבריו מצינו בתוס' מעילה (י: ד"ה ולד חטאת, דכתבו דלרבי שמעון דאמרינן לקמן (כג:) דאית ליה המפריש ב' חטאות לאחריות מתה, אית ליה נמי דעברה שנתה מתה, ובהכי יישבו הא דאמרינן בעלמא דחמש חטאות מתות, ולכאורה לריש לקיש לית ליה אלא ד'. וכוונתם, דהוקשה להם, הא דתני לעיל (טו:), חמש חטאות מתות, ויישב דלרבי שמעון ודאי דאף עברה שנתה לחוד מתה, והתם רבי שמעון הוא דתני לה. ונלפי זה לא יקשה לריש לקיש מדלעיל (שם), דתני בהדיא עברה שנתה, וליכא למימר כדמסיק רבא, דעברה שנתה היינו אם אבדה, דהתם לא תני כלל אבדה, אלא כיפרו בעליה סתם. ולדבריהם ניחא, דכיון דהתם רבי שמעון קתני לה, ולדידיה אף לריש לקיש עברה שנתה לחוד מתה. (א.ל.)]. ועיין במרומי שדה.

ו) גמ' שם. עיין אות הקודמת, ובאור החמה ביאר, דאף דה' חטאות המתות היינו מהלכה למשה מסיני, מכל מקום סברא יש בהם. דהיינו דכל חטאת שאין לה בעלים ידועים לא שייכא לקרבנות אלא תמות, דכיון שחל עליה שם חטא, אי אפשר לתקנה באופן אחר. ועלה קאמר ריש לקיש, דבעברה שנתה לא מיקרי ניתוק שם הבעלים מהקרבן, דהא דאי אפשר להקריבה מחמת שעברה השנה אינו אלא מצד המניעה בכהנים שאין רשאים להקריבה כמשל דבית הקברות, ואיך אמוראי נמי מודו להאי סברא. ומהאי סברא נמי אבידת לילה לא מיקרי אבידה, דלא מיקרי ניתוק הבעלים, כיון דממילא לא הוי זמן הקרבה, ואין קשר בין הבהמה לבעלים, ולא ניכר ניתוק הקשר.

ז) גמ', אלא אמר רבא הכי קתני עברה שנתה ואבדה. עיין רש"י ד"ה תנן חטאת שעברה שגרס אן שאבדה וכו'. וכתב בהגהות הגר"א (אות ב) לבאר גירסת הגמ', דדוקא שנה אבדה באמצע, לאשמועינן דבעברה שנתה מיירי אפילו אם עברה קודם שנאבדה, מה שאין כן בבעל מום, דאיירי דהוממה לאחר שנאבדה. וביאר בחידושי הגרי"ז, דהטעם שבעברה שנתה דינה למות אף אם אבדה לאחר שעברה שנתה, מה שאין כן בבעל מום דלא מתה אלא אם נעשית בעלת מום לאחר שנאבדה. דבעל מום דמהני ביה פדיון, וראויים הדמים לכפרה, מיד כשהוממה הוה כהפריש מעות לפדיונה ושוב נאבדה, דאינה מתה, ודוקא היכא דהיתה תמימה בשעת אבידה והיתה ראויה להקרבה, חל עליה שם נאבד. מיהו מדברי הרמב"ם (פ"ד מפסוה"מ ה"ח) לא משמע דנחית להאי חילוקא, דלא כתב אלא דהיכא שנמצאת לאחר כפרה אפילו אם נמצאת שעברה שנתה או בעלת מום מתה, ולא הוסיף אף אם עברה שנתה קודם שנאבדה. [ועיין אות הבאה].

ח) גמ', שם. עיין באות הקודמת, הקשה המינס קדושים, דאם חלוק דין עברה שנתה מדין בעלת מום, דעברה שנתה מתה אם נאבדה אפילו לאחר שעברה שנתה, ובעלת מום דוקא היכא דהיתה תמימה בשעת אבידה, אמאי בעינן למיעבד צריכותא בסמוך, אהא דבעי למיתני אבודה בין בעברה שנתה בין בבעלת מום. וביותר, לפי מה שכתבו תוס' ד"ה ומי אמר, דכל מה דאקשינן מהא דאבודת לילה, אינו אלא על הא דחידש רבא דמהני אבודה אף לאחר שנפסלה, נימא דאשמועינן מתניתין להאי חילוקא. ולכך כתב, דנראה דכל דברי התוס' אינם אלא להוה אמינא, אבל למסקנא אין כלל חילוק בין בעלת מום לעברה שנתה. ולכך גרס כגירסת רש"י ד"ה תנן חטאת שעברה. וכן הוכיח וביאר בדברי רש"י בספר תורת מאיר. ודלא כדברי הגהות הגר"א המובא באות הקודמת. ועיין עוד בצאן קדשים וקדשי דוד.

ט) רש"י ד"ה והאמר רבא, בתוה"ד, ולרבי דאמר אפילו נמצאת קודם כפרה מתה, האי אינה מתה וכו'. ולכאורה צריך ביאור, דלקמן (עמוד ב) מסקינן דדברי רבא אפילו אליבא דרבנן, וכגון דנמצאת לאחר כפרה, ואמאי פירש רש"י דברי רבא לרבי. (א.ל.)].

י) תוס' ד"ה אמר, בסוה"ד, לכך נראה לר"י לפרש כי היכי דאיצטריך לשנויי

חשיב עיקר אבידתה ביום, ואזלא למיתה.

(יז) **רש"י ד"ה אליבא דמאן דאמר, בסוה"ד**, השתא כי אבד הוי ליה תרתי לרעותא כחטאת שעברה שנתה ואבדה והזבח גופיה פסול. אבל **בשיטה מקובצת** (אות כה) וכן **בהגהות הגר"א** (אות ד) כתבו, דאין סברא שהקרבת יפסל משום שאחד מהכוסות אבד ונדחה, אלא לכולי עלמא החטאת כשרה, ולא מיבעיא ליה אלא על הכוס האבוד. וכתב **החזון איש** (סימן לה סק"ה), דרש"י סבר, דכיון דאי אפשר בקרבן אחד שמקצתו חטאת כשרה ומקצתו מחטאות המתות, נפסל הקרבן. והוסיף, דלפירוש **תוס' לעיל** (כא:): **ד"ה ולד חטאת**, דרבו רעותות מעליותא היא, נראה דהכי נמי אי דחוי הוי אין כאן דין תמות, ואי שירים הוי יש כאן דין תמות, וצריך לומר נמי דאי דינו דתמות הקרבן פסול, וכמו שפירש **רש"י**, דאם לא כן מאי נפקא מינה אי דחוי הוי או יש בו דין תמות.

(יח) **מתני', ר"א בר"ש אומר אם קרבה שניה עד שלא נשחטה תמות**. וביאר **בחיודשי הגרי"ז** דבריו, דאף דסבירא ליה דחיל דינא דחטאות המתות אף בפסולי המוקדשים, מכל מקום לאחר שחיטה פקעה קדושת פסולי המוקדשים מיניה, ותו לא שייך להחיל דיני חטאת עליה, וכן כתב **בחיודשי מרן רי"ז הלוי** (הלכות בכורות עמוד נה) בשם **אחיו הגר"מ לדייק** כן מדברי **הרמב"ם** (פ"א מהלכות מעילה ה"ט) דכתב "והרי היא באיסורה עד שתישחט", הרי דאיסורה תלוי בשחיתתה, ומטיק שם דתלי בתרי לישני **בבכורות** (טו.), האם הא דנאסר גיזה ועבודה בפסולי המוקדשים הוא מדרשינן "תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב", או מדכתיב "תזבח ואכלת אין לך היתר אלא משעת זביחה והילך", דללישנא קמא הפדייה מפקעה קדושתה, אלא דאיתרבי מקרא דאיכא עלה עוד דיני קודש, וללישנא בתרא ילפינן דאין המתיר הפדיון אלא השחיטה, ומקמי שחיטה באיסורי קיימי.

דף כג ע"א

(א) **גמ', גופא אמר רב הונא אמר רב הכל מודים שאם משך אחת והקריבה שהשניה מתה**. וכן פסק **הרמב"ם** (פ"ד מפסוה"מ ה"ג), והקשה **השפת אמת**, הא **לעיל** (כב:): מיבעי לן האם אליבא דרבנן היכא דנאבדה בכוס מתה, דהיינו היכא דנאבדה ונמצאת לאחר קבלה, ואי נימא כדברי רב הונא דאפילו לרבנן מתה כשנמצאת לפני כפרה והפריש אחרת, אם כן בכהאי גוונא שנמצאת לאחר זריקה בודאי מתה, ו**הרמב"ם** עצמו פסק להאי איבעיא שם (ה"א). וכתב, דדוחק לומר דכיון דהופרשה קודם שנמצאת האבדה לא גורם לחברתה דחוי.

(ב) **גמ', ורבנן סברי עשו תקנה בקדשים ואמרינן לך התכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה**. כתב **בהערות הגרי"ש אלישיב**, דצריך לומר דלרב הונא, אף רבנן סברי דמפריש לאיבוד דמי, דאי לאו הכי אמאי במשך אחת מהם מתה השניה, אלא דסבירא להו שבית דין יכולים לתקן את ההפרשה השניה, ולהפוך אותה כהפרשה לאחריות, ומשום הכי בכהאי גוונא השניה תרעה, ועיין לקמן אות ח.

(ג) **גמ', שם**. כתב **החזון איש** (סימן לה סק"ב), דלכאורה לדברי רבי דסבירא ליה דלא עשו תקנה בקדשים, אפילו כיפר באבודה על פי בית דין, אינה אבודה מתה, דכיון דלא קפדינן לעשות תקנה בקדשים, הוי ליה כמשך אחת מהם, דלכולי עלמא לרב הונא מתה השניה. ותמה אדברי **התוס' בזבחים** (קיב.) **ד"ה הא מני**, דכתבו, דמודה רבי היכא דבא לימלך וקרב האבודה, שאינה אבודה ורעה. [ועיין עוד מה שכתבנו לקמן אות ו.]

(ד) **תוס' ד"ה דרבי סבר, בתוה"ד**, ותירץ כגון שיש ריוח בדבר כגון דאבודה כחושה וכו'. הקשה **החק נתן**, אם כן מאי מותיב רב משרשיא מהברייתא, ומסקינן דלא אתיא כרבי, הא התם ליכא רווחא להקדש אם לא יעשה כן,

אמתניתין דבעי תרתי אבודה ובעלת מום וכו'. ותמה **בברכת הזבח**, הא במשנה פירשו **תוס' ד"ה ושאבדה**, דהא דקתני תרתי היינו לרבנותא, ובאמת מתה אפילו באבדה בלחודא, ואם כן אכתי תקשה, אמאי בעברה שנתה בעי נמי אבדה כדי שתמות. ותירץ בדוחק, דכוונתם, דכשם שאבודה ונמצאת בעלת מום היינו לרבנותא, וכל שכן באבודה עצמה שתמות, הוא הדין עברה שנתה ואבודה, שתמות משום אבודה אף שעברה שנתה, אבל עברה שנתה לחוד תרעה, אלא דתוס' קיצרו בלשונם, וכוונתם, דאי תאמר דבעי דוקא אבודה ובעלת מום אם כן בעינן נמי עברה שנתה ואבודה, ועל כרחק דחוי לחוד ואבודה לחוד, ואי נימא דלרבנותא נקט בעלת מום, הוא הדין לרבנותא נקט עברה שנתה, ועיקר מיתה הוא משום דאבודה. ו**בצאן קדשים** כתב, דיש להקשות, אמאי אמרינן דאבודה לחוד אינה מתה, הא קיימא לן **לקמן** (עמוד ב'), דאבודה לחוד מתה. אלא על כרחק בעינן לפרש, דרבא הכי משני, כי היכי דלא אמרינן לריש לקיש דסבירא ליה דעיברה שנתה לחוד רועה, וטעמיה משום דחוויה להקרבה בשאר קרבנות, הוא הדין דאבודה לחוד נמי אינה מתה מהאי טעמא, דדילמא משתכחי וחוי להקרבה, ועל כרחק דאיצטריך לחלק בין אבודה לדחוויה, והכי נמי נתקן דחוויה לחוד ועיברה שנתה לחוד.

דף כב ע"ב

(יא) **גמ', אלימא אליבא דרבנן מאי איריא אבודה דלילה אפ' אבודה דיום**. הקשה **הרש"ש**, לשיטת **רש"י במתניתין ד"ה תמות**, דמודו רבנן היכא דנמצאת בעלת מום, לוקמיה למילתא דרבא בכהאי גוונא.

(יב) **תוס' ד"ה אפי' אבודה**, ואם תאמר לימא דלרבי אבא איצטריך דאמר לקמן (כג.) הכל מודים בנתכפר בשאינה אבודה אבודה מתה. עיין מה שכתבנו **לעיל** (כא: אות כב) על מה שכתב **הברכת הזבח** על דברי **תוס'** כאן.

(יג) **גמ', איבעית אימא לעולם אליבא דרבנן וכו' אבל היכא דעיקר אבידתה בלילה לא**. נסתפק **החזון איש** (סימן לה סק"ד), האם להאי לישנא, דוקא אם הפריש בלילה אינה מתה, ולא חזר בו אלא במאי דסבר דאם נמשכה אבידתה ביום לא נקראת אבודה כלל, אבל אם הפריש האחרת ביום, שפיר חשיבא אבודה. או, דכמו דממעטינן גנובה וגזולה, ממעטינן אבודת לילה אף שנמשכת האבדה ביום והפריש ביום, וסיים, דכך נראה מסתימת דברי **הרמב"ם** (פ"ד מפסולי המוקדשים ה"ט).

(יד) **גמ', נקטינן אבודה ולא גנובה וכו'**. נסתפק **בחיודשי הגרי"ז**, האם הכונה דמעטינן גנובה אף שאינו יודע היכן היא, ומכל מקום כיון דהאיבוד היה על ידי גניבה וגזילה אינה אבודה, או דילמא בכהאי גוונא ודאי מקרי אבודה, ולא ממעטינן אלא היכא דיוודע שהיא אצל הגנב, דהוה אמינא דמקרי אבודה כיון דאינו יכול ליקחה ממנו.

(טו) **גמ', ואפילו אחת באחת**. ופירש **רש"י ד"ה ואפילו אחת**, דנאבדה אחת של חטאת בשל חולין. ו**בשיטה מקובצת** (אות ג) הקשה, דבהאי גוונא אית ליה תקנה על ידי שימכרו שניהן לצורך אותו המין, וכל אחד יקרב לצורך מי שהוא. ולכך פירש, דאיירי בנתערבה ברובע ונרבע וכדומה, או דאחת באחת היינו שנתערבו שתי חטאות על שתי עברות, וקיימא לן **בכריתות** (כו:), דאי אפשר לשנותה לחטא אחר. וכתב **בחיודשי הגרי"ז**, דצריך לומר דרש"י סבר, דאף היכא דיש לו עצה, כיון דהשתא אינו יכול להקריבו כמות שהוא, נקרא אבוד, ולפי זה, אף מעות שהפריש לחטאתו ונתערבו בחולין, יקרא אבוד, אף דיכול לפדותן באחרים.

(טז) **גמ', וכ"ש אבודה מרועה ולא אבודה ממנו**. הקשה **השפת אמת**, כיון דאינה אבודה ממנו איך יתכן שהבעלים נתכפרו באחרת. ותירץ, דאיירי באבדה בלילה מהרועה וביום אבדה אף ממנו, וכיון שבלילה לא היתה אבודה ממנו

כשר, אף לרבי רועה. ותירץ, דצריך לומר דסבירא לגמ' דהוא ממוצע בין דחוי ובין עברה שנתו, ולרבי דלא בעינן אבוד דוקא, אלא סגי לדין מיתה שהופרש בסיבת אבידה, הכי נמי אם הופרש בסיבת ההגדלה, נמי דינו למיתה דהוי כהופרש בסיבת אבידה קצת, ולא חשיב אחריות כיון דמצותו בראשון, אבל לרבנן דלא נאמרה ההלכה למיתה אלא באבוד דוקא, השני לא מקרי אבוד, ולהכי רועה.

(י) גגמ', **הא מאחר יוליכם לים המלח וכו' תיובתא דתרויהוּוּ**. וביארו רש"י ותוס' ד"ה **הא**, דהכא סברה הגמ' דהאי סיפא איירא אפילו אליבא דרבנן. וצריך ביאור, דבסיפא תני בהדיא דלרבנן אם נמצאת לפני כפרה אינה מתה, ואיך אפשר לומר דהאי בבא דקתני דאם מתכפר באחד מהם השנייה תמות אליבייהוּ. וצריך לומר דאית לה לגמ', דרבנן דסיפא הכי קאמרי, דהיכא דשתייהן קיימות שתייהן ירעו, וכמו שביארו תוס' לעיל ד"ה **וטעמא**, אבל היכא דנתכפר באחת מהן השנייה תמות. (ח.ו.))

(יא) גמ', **והיה כתוב עליהם תקלין חרתין וכו'**. כתב התוס' יו"ט **בשקלים** (פ"ז מ"ד), דטעמא דכתבו בלשון ארמית משום שרוב העם לא היו מבינים לשון הקודש, וידעו היכן יטילנו, ואף דלגבי חותמות שהיו נותנים פליגי **בשקלים** (פ"ה מ"ג) בין עזאי וחכמים אם היו כתובים בלשון הקודש, שאני התם דהיה מוטל על הממונה, ולא חשו חז"ל שיטעה.

(יב) רש"י ד"ה **גוזלי עולה**, בתוה"ד, והמתנדב בני יונה נלדבת עולת העוף. ובהגהות הגר"א (אות ד) כתב, דלאו דווקא. וכוונתו, **דבשקלים** (יח). פליגי רבי יהודה וחכמים האם באותה דקינים היו נותנים מעות תורים, ובאותה דגוזלי עולה היו מביאים מעות בני יונה, או באותה דקינים היו נותנים מעות קיני חובה, ובאותה דגוזלי עולה מעות נדבת עולת העוף. ואם כן, רש"י דביאר בדיבור הקודם **בד"ה קינין** כחכמים דההיא דקינים היה לצורך קיני חובה, ההיא דגוזלי עולה היה משמש כל עולות נדה, ואפילו דתורים.

(יג) רש"י ד"ה **וזהב לכפורת**, בתוה"ד, ל"א זהב לכפורת המתנדב כלי שרת מביא ונותן וכו'. כתב **הצאן קדשים**, דרצונו לומר, דדוקא אם מתנדב כלי שרת צריך להביא זהב לשופר, אבל כשמתנדב זהב לצורך כלי שרת היה מביא זהב לגובר ולא לשופר, ולכך דחה לישנא קמא, דקדשי בדק הבית לא היו באים למקדש. **ובחק נתן** פירש איפכא, וגורס "המתנדב זהב לכלי שרת", ובהא גופא חלוק לישנא קמא מלישנא בתרא, דלישנא קמא מפרש דאיירי שהתנדב בפירוש זהב לכלי שרת, ולישנא בתרא מפרש שהתנדב סתם, שאמר הרי עלי זהב, וקאמר שמביא ונותן בו והוא לכלי שרת, והא דלישנא אחרינא עיקר, משום דאי איירי בשהתנדב בפירוש לכלי שרת, היינו לקדשי בדק הבית, ולא היו באים למקדש. **והרמב"ם** (פ"ב משקלים ה"ב) פירש, דאיירי במקדש זהב לכפורת ממש, וכלישנא קמא דרש"י לביאור **הצאן קדשים**. וכתב **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (פ"ד מהלכות תמורה ה"א), דלטעמיה אזיל, דכתב (שם), דאפילו המקדש לבדק ההיכל לא ישנה לבדק המזבח, ואי שינה עבר בלאו. והשיג **הראב"ד** (שם), דכיון דשניהם לבדק הבית אזלי, אין הפרש בין זה לזה, ומאי איסור איכא. ומוכרח דסבר, דאף בקדושת בדק הבית יש חילוק קדושות, ואיכא התפסה מיוחדת לכל בדק ובדק, ומשום הכי מפרש, דזהב לכפורת היינו לתיקון הכפורת ממש, ושייך לחלק האי קדושה משאר קדושות, ורש"י ד"ה **וזהב לכפורת** דדחה ללישנא קמא, משום דסבירא ליה **כהראב"ד**, דאין בבדק הבית חילוק קדושות וכולהו חד דינא אית בהו, ואפילו אם הקדישם לכפורת יכול לעשות בהם מה שירצו, ומשום הכי הוקשה לו, מכיון דאין כלל התפסה מיוחדת לכפורת, לא שנא משאר בדק הבית דניתן לגיזברים, וכדביאר **הצאן קדשים**.

(יד) תוס' ד"ה **וששה**, בתוה"ד, חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות שיהיה להם

ולכך מודה רבי. ותירץ, דכיון דמקרא יליף דעשו תקנה בקדשים, אין סברא לחלק מדעתינו בין איכא ריוח בדבר לליכא ריוח, כיון דקרא לא גלי.

(ה) תוס' ד"ה **אובליון**, בתוה"ד, ועי"ל דאין איסור להכניס חולין בעזרה אלא כשעושה שום עבודה. הקשה **במשנה למלך** (פ"ב משחיטה ה"ג), דלכאורה מבואר כן בהדיא **בזבחים** (ז:), דאמרין התם דנותנים תבלי חולין בקדשים, וקשה לדברי רש"י ד"ה **יאבלו עימו**, דלא סבר כתוס' הכא. ותירץ, דרש"י סבר דהתם לא איירי אלא בקדשים קלים שנאכלים בכל העיר, אבל אין הכי נמי דבקדשי קדשים שאינם נאכלים אלא בעזרה, אסור ליתן תבלי חולין. והוסיף, דהא דלא פירש כן נמי הכא, ואיצטריך לבאר דקאכיל ליה לחולין בחוץ, משום דהאי קרא דמיייתי מיניה דאובליון עמה חולין, איירי בשיירי מנחה, ואינה נאכלת אלא בעזרה. עוד תירץ, דתבליים שמתערבים ומתבטלים בתוך המאכל, לכולי עלמא אפשר להכניס לעזרה. [ועיין **במנחות** (כא:)] **תוס' ד"ה אובליון**, דלא פליגי התם על דברי רש"י, ומכל מקום מיייתי ההיא דתבלי חולין, וקמפרש דמכניסים אותם לעזרה, ולכאורה על כרחך דסבירא להו כהאי תרוצא.

(ו) גמ', **מאי לאו אפילו רבי לא רבנן**. ותמה **החזון איש** (סימן לה סק"ב), וכי רבי לא יחוש להביא קדשים לידי נותר. ועוד, דקיימא לן אין מביאים קדשים לבית הפסול. ותירץ, דכוונת הגמ', דהא דילפינן הכא מקרא ד"ואכלוה", היינו, שמצד קדושתה חייבין על תקנתה, נוסף על חובת ההשתדלות לקיים את כל המצות, ואם כן לרבי ליתא, דאף דמודה שאסור להביא קדשים לידי נותר, מכל מקום לא נתיחד חובה על תקנת קדשים, דסבירא לגמ' דמה שבבא לימלך אמרינן ליה להקריב שאינה אבודה כדי שלא תמות האבודה, אינו אלא משום **חובת ההצלה**, דהכא אפשרות ההצלה תלויה דוקא בחובת ההצלה, וחובת ההצלה נמי אינה תלויה אלא באפשרות ההצלה, דשניהם באים בבת אחת, וכמו שביאר **[לעיל אות ג]**, דטעמא דרבי דלא אמרינן ליה להקריב את האבוד דכיון דאין חיוב הצלה, הוי כמשך כבר אחת מהם.

(ז) תוס' ד"ה **וטעמא**, תימה אמאי לא פריך בהדיא ממתניתין דקתני וחכ"א אין חטאת מתה אלא שנמצאת לאחר שכפרו וכו'. ותמה **השפת אמת**, לפי מה שסיימו תוס' בסוף הדיבור, דכל קושית הגמ' אינה אלא לרבי אבא, אבל לרב הונא דסבר דכי משך אחת מהם שניה מתה, לא קשיא **מדיומא**, משום דהתם הוה כי משך אחת מהם בלי המלכה, מאי פריך דלקשי מתניתין אהדדי, הא לרב הונא לא קשה מידי. וכתב **החזון איש** (סימן לה סק"ג), דשמא טעות סופר נפל בדברי **התוס'**, וכשכתבו בסוף הדיבור דלרב הונא לא קשיא, אינו ביאור דברי הסוגיא, אלא תירוץ נוסף על קושיתם הראשונה, ועיין באות הבאה.

(ח) **בסוה"ד**, (בנמשך לעמוד ב'), אבל לרב הונא לא פריך מידי דאיכא למימר דהוי כי משך אחת מהן בלא המלכה. כתב **בהערות הגרי"ש אלישיב**, דלפי דבריו בביאור דברי חכמים לרב הונא, [עיין מה שכתבנו לעיל אות ב], מתבארים דברי התוס' שפיר, והוא, דאף דכל מעשי יום הכיפורים נעשים על פי בית דין, מכל מקום נחשב כהפריש מעצמו, דכיון דטעמא דרבנן אליבא דרב הונא אינו אלא דנתחדש שבית דין יכולים לתקן את ההפרשה השניה, ולהפוך אותה כהפרשה לאחריות, אם כן, בשעירי יום כפור דאי אפשר לומר שהפרשתם היתה לאחריות בעלמא, דהרי אין השעירים נקבעים בלא גורל, מודו רבנן.

דף כג ע"ב

(ט) גמ', **מאי לאו אפי' רבנן לא רבי**. הקשה **החזון איש** (סימן לה סק"ג), דלכאורה אינו ענין לרבי ורבנן, דלא פליגי אלא באבודה שנמצאת קודם כפרה, אבל הכא ממה נפשך, אם מה שמצותו בראשון עושה את השני כאבוד, והוי כאבוד בשעת כפרה דלכולי עלמא תמות, ואי לא חשיב אבוד כיון דאי הקריבו

הדרה היוזמי

הקשה לו הגר"י פיק אותה קושיא, ותיריך לו, **דבבכורות** (שם) אמרינן, דטעמא דבית שמאי דאסרי בכור בעל מום לזרים, ולא יליפי להתיר מקל וחומר דנאכל לטמאים, משום דאיכא למיפרך מה לטמאים שכן הותרו בעבודת צבור, והאי פירכא לא שייכא אלא אי סבירא ליה דלא הותר בכור למי שטומאה יוצא מגופו, דהרי הותרו לעבודת צבור דוקא טמאים שלא יצא הטומאה מגופם. ואם כן מקור דברי בית שמאי במתניתין מהא דסבירא להו בברייתא, ואם כן בבכורות דמבואר עיקר טעמא דבית שמאי, הביאו דברי הברייתא דהוא מקור טעמו, מה שאין כן הכא דלא הובא אלא אגב, הביאו דברי בית שמאי במתניתין דשגורה יותר בפי כל. ובכך ביאר נמי הא דאמרינן הכא בסוגיין "בית שמאי היא דאמר בכור בקדושתיה קאי", מה שלא נאמר בבכורות, עיין שם ובאות הבאה.

(ז) **גמ' שם**, עיין באות קודמת, מיהו לכאורה לדברי ה**נודע ביהודה** עדיין יקשה הא דמקשה הגמ' להלן, דנימא דאף האיטור להרגיל בפסולי המוקדשים כבית שמאי, ובודאי דלא היה הוה אמינא דבי שמאי אסרי כל פסולי המוקדשים לזרים, דהאי דינא מבואר להדיא בקרא, ועל כרחק דכונתה אהא דאסר ליה לנדות, ובהא שפיר היה הוה אמינא דדין פסולי המוקדשים להאסר למי שטומאה יוצא מגופו, אמנם לדברי ה**ראשית בכורים** באות ה' הדברים מיושבים. (א.ג.).

(ח) **תוס' ד"ה רבי אלעזר, בסוה"ד**, אבל הכא דהופרשו לאחריות ונראו שניהם להקריב יש עליה קדושה יותר. דבריהם מתבארים טפי **בתוס' בכורות** (לג.) **ד"ה דתניא**, שכתבו, דשאני מתניתין דאיירא שחילל לבעלת מום על התמימה, וכל קדושתה נכנסה בתמימה, ולכך מותרת הבעלת מום לרבנן בכל ענין ולרבי אלעזר ברבי שמעון לאחר שחיטה, מהא דהכא, דמייירי שהתמימה באה על ידי קדושת עצמה ולא חילל הבעלת מום עליה כי אם על דמים, וכיון דקדושת התמימה באה על ידי עצמה ולא מכח בעלת מום דמיא טפי לחטאת שכיפרו בעליה, ולכך לרבנן מתה עד שעת שחיטה, ולרבי אלעזר ברבי שמעון אפילו לאחר שחיטה. והא דכתבו הכא דהופרשו שניהם כאחד לאחריות, כתב **החק נתן**, דכונתם דאף בהאי גוונא דמיא טפי לחטאת שכיפרו באחרת. והא דכתב **רש"י בד"ה בעלת מום**, דהפריש שניה תחת הראשונה, משמע יותר כדכתבו **תוס' שם**. אבל **ברש"י בכורות** (לג.) **ד"ה שתי חטאות פירש**, דאיירי דמתחילה הפריש שניהם לאחריות, כתוס' כאן. והקשה שם **בשיטה מקובצת** על דבריו, דלית תנא דסבירא ליה דבהאי גוונא מתה אלא רבי שמעון, ולכך ביאר **כרש"י** בסוגיין. ונלכאורה לא קשה מידי, דלעיל בסמוך אמרינן דרבי אלעזר ברבי שמעון סבירא ליה כאבדה, דחטאת שהופרשה לאחריות מתה. (א.ל.).

(ט) **גמ', דילמא כי אמר ר"א ברבי שמעון בפסולי המוקדשין דאלימני למיתפס פדיונן וכו'**, הקשה ה**ראשית בכורים בכורות** (לג.); מה נשתנו הנך פסולי המוקדשים לאחר פדיונם דתו לית בהו פדיון, מבכור שאין בו פדיון. ותיריך, דכיון דפסולי המוקדשין יש בקדושתן תורת פדיון, על כרחק אף לאחר שנפדו אלימני קדושתיהו לאסרן אפילו לאחר שחיטה, דאף לאחר פדיונן נשאר מקדושתם, מה שאין כן בבכור דמיד כשנפל בו מום אין בו פדיון, לא אלים כל כך קדושתו לאחר שחיטה, דמצינו דהמום מפקיע קדושתו יותר מפסולי המוקדשין.

(י) **גמ', שם**, ותמא **החזון איש** (סימן כב סק"ו), דהטעם דאין הבכור צריך פדיון אינו משום דלא אלים קדושתיה, אלא דכיון דגורה תורה דניתר במומו, ומהיכן פשיטא דאי איצטרך ליה פדיון לא היה מהני ביה פדיון. וכתב, דצריך לדחוק בכונת הגמ', דבכור קיל במה דניתר בלי שיצטרך פדיון, דלא כפסולי המוקדשין דבעו פדיון כדי להתירן, ויש לומר דכיון שהקילה בו תורה בתחילתו הקילה בו נמי בסופו.

שלום זה עם זה. כתב ה**תפארת ישראל בשקלים** (פ"ו אות לב) בשם אחיו, דאפילו דו' בתי אבות היו בכל שבוע, מכל מקום לא הניחו כנגד בית אב דשבת, דמעוץ מוקצה נינהו.

(טו) **בא"ד**, וכל כך למה שלא היו רוצים לעשות ממותר דמי הפר אלא לפר וכו'. כונת **תוס'**, דלא יקשה אזעירי מהך ברייתא דתני בהדיא דהנך שופרות היו למותרות, ומשום הכי ביאר דאף לזעירי הני שופרות לצורך מותרות, וכמבואר **בשיטה מקובצת** (אות י). אבל תמה ה**רש"ש**, דהתם משמע דמשום עיקר הנדר הוא, דאם נדר איל והביא פר לא יצא, דמוקי לה שם כרבי דאמר קטן והביא גדול לא יצא, אבל בהמות משמע דאיכא למימר דלא איכפת לן אפילו להביא עוף.

דף כד ע"א

(א) **גמ', אמר ר' הושעיא המפריש שתי חטאות לאחריות**. הקשו **תוס' בפסחים** (צז): **ד"ה הפריש בשם ריב"א**, כיון דעל כרחק איירי דבשעת הפרשה אמר אחת מהם תהא לחטאת והאחרת לאחריות, ונדבלאו הכי לא חל כלל קדושה השניה, ואפילו אי יאמר בבת אחת דיהיו שניהם חטאת, מכל מקום כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו, אם כן אמאי רועה, והא לא הוקדשה אלא לאחריות. ותיריך בשם **ר"י**, דכל כי האי גוונא גמירא לן דרועה.

(ב) **גמ', האמר ר"ש חמש חטאות מתות**. והקשו **תוס' בפסחים** (צז): **סד"ה אלא בשם ר"י**, מינה לה לגמ' דלרבי שמעון חמש חטאות מתות בכל ענין. ותיריך, דיש לדקדק כן **מלעיל** (טו). דקתני רבי שמעון, דחמש חטאות מתות בסתמא, ולא מפליג באבדה בין כיפרו בעליה ללא כיפרו. ועיין מה שכתבנו **לעיל** (כב). אות ה.

(ג) **תוס' ד"ה ואירך, בתוה"ד**, או שמא יש לפרש דס"ל הכא כרב הונא דאמר לעיל שאינה אבודה אינה מתה לא לרבי ולא לרבנן. ביאר ה**עולת שלמה**, דכונתם דהוה כאילו הפריש את האבודה על ידי בית דין, דדוקא בהאי גוונא סבר רב הונא דאינה מתה, ומכל מקום מקשינן דהוי ליה כמפריש לאחריות כיון דיכול עדיין להתכפר באחת מהן. ובהאי תרוצא לא סברי כמו שכתבו **לעיל** (כג): **בד"ה וטעמא**, דבהאי דיומא לרב הונא מתה, כיון דהוה ליה כאילו משך שלא בהוראת בית דין. ונאחא דמבואר בתוס' דאף לרבי בכהאי גוונא דהקריב האבודה על פי בית דין אינה מתה, עיין מה שכתבנו **לעיל** (כג). אות ג, בשם **החזון איש**.

(ד) **גמ', אמר רב חסדא בית שמאי היא דאמר בכור בקדושתיה קאי וכו'**. הקשה ה**שפת אמת בבכורות** (לג.), אמאי לא נוקי נמי כרבנן, דהא אינהו נמי מודו דבכור בעל מום לא נמכר באיטליו ואינו נשקל בליטרא, וכדתנן **בבכורות** (לא). ותיריך, שהרגלה אינו בזוי הקדש כל כך כמכירה באיטליו, ואין לאוסרה אלא אם יש בבכור קדושת קרבן ממש.

(ה) **גמ', דתנן ב"ש אומר לא ימנה ישראל הכהן עם ישראל על הבכור**. וציון ה**גר"י פיק במסורת הש"ס** דהכי איתא **בבכורות** (לג.), וסיים **דצע"ג**, וכונתו דהתם הביא רב חסדא דברי בית שמאי בברייתא, דבכור בעל מום אין מאכילים אותו לנדות, ומאי שנא מדהכא דהביאו דברי בית שמאי במתניתין. ותיריך **בראשית בכורים** (בבכורות שם), לפי מה שכתב ה**רמב"ם בפירוש המשניות** (שם פ"ה מ"ב), דטעמא דבית שמאי דאינו נאכל לזרים, משום שהוא מתנות כהונה, ומבואר דאינו משום קדושת בכור שבו, ולהכי מיייתת התם מהא דקאסר לאוכלו לנדות, דהתם על כרחק טעמא משום קדושה דאיתא בבכור קאסר. [מיהו אינו מיישב אמאי בסוגיין הביאו דברי בית שמאי במתניתין בבכורות]. ועיין באות הבאה.

(ו) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת. **בשו"ת נודע ביהודה** (יו"ד תנינא סימן קצד)

הדרך היומיומית

מסכת תמורה דף כד – דף כה

טו אדר – טז אדר התשע"ב

מום מדאורייתא, דכל דלא יצא רובו ולא נתקדש אלא חציו, לא אסרה תורה. (טז) **גמ'**, **סיפא אתיא לבהמה דהקדש**. הקשה **בתוס' יו"ט** (פ"ה מ"א), היכי שרי להקדיש העובר בשלמים הא קא נחית מקדושתו, ולעיל בסמוך אמרינן דמשום הכי לא שרי להתפיס קדושת שלמים על עובר בכור. ותירץ, דהכא דבין כך לא יקרב עובר זה, דהרי איירי בחטאת, וולד חטאת מתה, מותר להתפיסה אף בדבר שקדושתו קלה. אמנם **הרש"ש** העיר, דשפיר כתב לשיטת רש"י שפירש בגמ' שאותה "בהמת הקדש" היינו דחטאת, אבל לפירוש **הרמב"ם במתניתין**, וכן משמעות תוס', וכפשטות לשון הגמ' "בהמה דהקדש" איירינן בכל הקרבנות, יקשה, וכתב דלפי מה שביאר **לעיל** (עיין אות ג), דהא דאסור להורידו מקדושתו היינו להקדישו לשלמים כשאפשר להקדישו לעולה, אם כן בנקה דאינו יכול להקדיש לעולה, שפיר יכול להקדישו לשלמים.

(יז) **גמ'**, **סיפא אתאן לבהמת חולין**. ובברכת הזבח כתב (אתוס' ד"ה כיצד), דהאי סיפא לא קאי אכיצד מערימין. וביאר **הרש"ש**, דאי איירי במבכרת אמאי אמרינן ילדה ב' נקבות, הא לא צריך להקדיש הנקבות, ועל כרחך דאיירי בסתם מקדיש ולד בהמה. ותמה על **הצאן קדשים**, דכתב דסיפא דמתניתין איירא נמי במבכרת.

דף כה ע"א

(א) **תוס' ד"ה קסבר רשב"ג**, (המתחיל בדף כד:), **בתוה"ד**, אבל בטומטום ד"ה ספיקא וקדושה מספיקא וישחטנו ולאחר שחיטה תבדק אם זכר הוא או נקבה. כתב **הרש"ש**, דעל כרחך דבריהם אזלי אהך דהכא, וכונתם, דהיכא דהתנה דאם יולד זכר עולה אם נקבה שלמים ונמצא טומטום, יוכל לשחטו בפנים ולבדוק לאחר מכן אם היה נקבה או זכר, אבל לא קאי אהך דבכור, דהתם אין יכול לשוחטו בפנים, שמא נקבה הוא ומקריב חולין בפנים, ולא בחוץ שמא זכר הוא ועבר אשחיתת בכור בחוץ. ובעולת שלמה כתב, דדוחק לפרש כן, ויש לפרש דשפיר אזלי אבכור, וכונתם, דימתין עד שיומם וישחטנו בחוץ, ולאחר מכן יבדקנו, ואם ימצא זכר יתנו לכהן ואם נקבה יאכלנו.

(ב) **בא"ד**, וה"נ קשה מפ' בתרא דזבחים הרובע והנרבע וכו' אלמא משמע דשפיר הן ראויין וכו'. הקשה **העולת שלמה**, הא אף אי קדשי קדושת הגוף, מכל מקום אינם ראויין להקרבה, ואמאי בעי למעטיהו מ"לפני משכן ה'". ותירץ, דתוס' סברי, דלרבן שמעון בן גמליאל אין קדושים כלל אף קדושת דמים, ולכך הקשו מהתם דמוכח דלכל הפחות קדשי קדושת דמים, דאף לקדושת דמים מצינו דאיצטריך קרא לפוטין משחטי חוץ בזבחים (קיד.).

(ג) **רש"י ד"ה הא תפסתינהו**, משעת התחלת יצירתה כל פורתא ופורתא קדיש. **בחירושי הגריז"ז** (לעיל יא.), הקשה לדברי רש"י דטעמא דטומטום ואדרגינטו קדשי למאן דאמר במעי אמין קדושים, משום דנתקדשו לפני שנהיו אסורים למזבח, איך תתבאר סוגיא דהתם, דמבואר דלרבי אליעזר דסבר דולדי קדשים במעי אמין הן קדושים, מצינו דכלאים קדשי קדושת הגוף בולדי קדשים, הרי כלאים דבפסולין משעת יצירתו, אף למאן דסבירא ליה במעי אמין הן קדושים לא יחול עליה קדושת הגוף. וכתב, דלולי דברי רש"י היה מקום לבאר, דלמאן דאמר במעי אמין הן קדושים, קדושים ממילא, ומשום הכי חלה הקדושה אפילו אהני דלא חזו להקרבה, מה שאין כן למאן דסבירא ליה בהוייתן הן קדושים נהי דקדושים על ידי אמין, מכל מקום הוי חלות הקדש חיובית, ולכך לא חל אהני האסורים בהקרבה.

(ד) **גמ'**, **אילו נאמר בכור לא יקדיש הייתי אומר בכור לא יקדיש הקדשות**. כתבו **הראב"ד והר"ש משאנץ** בביאורם לתורת כהנים (בחווקתי פ"ח), דאף דבסיפא דקרא כתיב "אם שור אם שה", ובהכרח דאיירי נמי בדינא דבכור בהמה. מכל מקום, אי לאו "אותו" ו"בהמה" הווי אמינא דאידי דרישא דקרא איירא בדיני

(יא) **גמ'**, **במערבא משמיה דרבינא אמרי מפני שנראה כעובד עבודה בקדשים וכו'**. פירש בהגהות הגר"א (אות ג), דהאי שינויא ושינויא דרבי יוסי בר אבין אדלעיל קאי, וכונתם דלכולי עלמא אסור להרגיל ולא כדרב חסדא דרבי אלעזר ברבי שמעון היא, וכן כתב רש"י בבכורות (לג:): ד"ה **במערבא**. מיהו **הרמב"ם** (פ"א מבכורות הי"ט) פסק, דמותר להרגיל בבכורות ובפסולי המוקדשין. וכתב **בכסף משנה** (שם), דסבירא ליה דהא דמערבא ורבי יוסי בר אבין דוקא אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון קאי, ואתו לבאר החילוק בין האיסור להפשיט וההיתר למוכרו באיטליז, דמשום הני טעמי גזרו אפילו במקום הפסד הקדש. וכתב **בחזון איש** (סימן לה סק"ז), דדבריו דחוקים, דכיון דהיה ראוי להתיר משום רווחא דהקדש ומכל מקום אסרינן משום הני טעמי, מנא לן דרבנן לא אסרי משום הני טעמי, ולפרש דהני אמוראי נמי מוקי ליה כרבי אלעזר ברבי שמעון. ולכך כתב, דיותר נראה ד**הרמב"ם** פסק כרב חסדא, לקולא בדברי סופרים.

פרק כיצד מערימין

דף כד ע"ב

(יב) **מתני'**, **אומר מה שבמעיה של זו אם זכר עולה וכו'**. הקשה בקצות החושן (סימן רט סק"א), לשיטת הטור והשולחן ערוך (שם ס"ד), דאי אפשר להקנות עובר לאחר דהוי ליה דבר שלא בא לעולם, היאך יכול להקדיש עובר. ובנתיבות המשפט (שם סק"ב) תירץ, דאף לשיטתם אינו אלא כשמתכוין להקנות דוקא לאחר שבא לעולם, דאמרינן דכיון דשמא לא יבוא לא קנה, אבל היכא דרוצה להקנות או להקדיש בהיותו עובר, לכולי עלמא אין חסרון דדבר שלא בא לעולם, דהוה כהקנה אחד מאבריה, דודאי קנה.

(יג) **תוס' ד"ה אם זכר, בתוה"ד**, אבל שלמים לא דנחתא מקדושתיהו. הקשה **הרש"ש**, מדאמרינן בזבחים (ב.), דלרבי אליעזר דשחטן לשם גבוה מהם כשרים, אם שחט בכור לשם שלמים כשר, דקדשי טפי מבכור, וכדפירש רש"י (שם) ד"ה לשם, דבכור אינו טעון אלא מתנה אחת ושלמים טעונין ארבע מתנות. וכתב, דנראה מדברי רש"י בגמ' ד"ה עולה דביאר, דהא דאמרו דאי אפשר להקדיש העובר בשלמים משום דקדושתן פחותה מעולה, ודלא כתוס'.

(יד) **רש"י ד"ה ילדה שני זכרים**, על שניהם חלה קדושת עולה וכו'. כתב הבית מאיר, דעל כרחך כוונת רש"י, דכיון דאיירי דלא ידע הי מנייהו נולד קודם ואחד מהם קדוש, דלא קידש אלא מי שיצא ראשון, שניהם קדושים מספק. וכן כתב **הרש"ש**, והוסיף, דיקרבו ב' הבהמות ביחד, ויקרבו לשם מי שהוא, דלא יכול למכור אחד מהם סתם, דדילמא הוא שיצא ראשון וכבר קידשה בעולה, אלא דכתב דמלשון רש"י לא משמע כן.

(טו) **תוס' ד"ה אמור רב יהודה, בסוה"ד**, ויש לחלק בין מטיל מום למכירה דבמכירה יש לטעות יותר שמא ימכור אחר יציאת רובו. ובמסורת הש"ס ציין לדברי הברכת הזבח דתמה על דבריהם, דבהדיא מבואר בחולין (טו:), דטעמא דרב הונא אינו משום גזרה, אלא משום דסבירא ליה דבכור למפרע הוא קדוש, ועל כן גרס **בצאן קדשים** גירסא אחרת, והיסב כונתם לתירוץ התוס' בבכורות (לה.). ובמהרי"ט אלגזי בבכורות (פ"ג סימן לג אות ה) כתב ליישב, דתוס' דהכא סברי, דאפילו לרב הונא דמתקדש למפרע אינו אלא חצי הבכור, דהיינו דכיון דאין הבכור מתקדש אלא ביציאת רובו, אף דמתקדש במה שיצא מיעוטו, מכל מקום אינו אלא עד חציו. ואם כן, על כרחך הא דקאמר דאפילו אם מכרו לגוי קדוש, אינו אלא מדרבנן, דהרי אף דלא חלה מכירה על חציו הראשון דבכור נתקדש, עדיין חלה על חציו השני, וכיון דנעשה גוי שותף בה נפטר מבכורה. ומשום הכי סברי התוס', דביציאת מיעוטו ליכא נמי איסור הטלת

בכור אדם, איירא נמי סיפא דקרא בדיני בכור בהמה.

(ה) גמ', אבעיא להו אמר על הבכור עם יציאת רובו עולה. הקשו בתוס' לעיל (י.) ד"ה ואזדא, היכי חלה קדושה על עוברין, והא אסור להקדיש מחוסר זמן, ובסוגיין מבואר דאפשר להקדיש עובר במעי אמו לכתחילה. ותירצו, דאינו אסור אלא לאחר שנולד. וכעין זה תירץ השיטה מקובצת בזבחים (יב.), וביאר דהיינו משום דאין האיסור אלא על בהמה שראויה להקרבה. והקשה בחיי אריה לעיל (יט.), דהכא מחיל עליה קדושה לאחר שנולדה, ואם כן איך יכול להחיל עליה קדושת עולה. [ולכאורה לשיטת תוס' (שם) דאינו אלא איסור, יש לומר דאף דעבר אלאו, מכל מקום שייך להסתפק איזה קדושה תחול תחילה. מיהו לרש"י בזבחים (שם) ד"ה לילה, דסבר דלא חייל עלה קדושה כלל, עדיין יקשה מאי איבעיא לה הכא, הא לא חל קדושה כלל, וצריך עיון. ואמנם בתוס' זבחים (שם) ד"ה לילה סברי נמי כרש"י דלא חל קדושה כלל, ומקשו נמי מסוגיין, ולא מתרצי כדלעיל. (א.ל.).]

(ו) תוס' ד"ה אמר, ודוקא אם יציאת רובו אבל אמר עם יציאת מעוטו וכו'. בתוס' חולין (טט.): ד"ה למפרע, הוכיחו, דסוגיין כמאן דאמר בכור מכאן ולהבא הוא קדוש, ודלא כרב הונא דאית ליה (שם) דלמפרע הוא קדוש, דלדבריו היה מקום להסתפק אף היכא דאמר ביציאת מעוטו הוא קדוש [ובסוף דבריהם כתבו דשמא יש לחלק בין היכא דמכרה מעוטה להיכא דהקדיש מעוטה]. וכתב העולת שלמה, דלכאורה יש לדחות לפי דברי המהרש"א בחולין (שם), דאפילו אי נימא דלמפרע הוא קדוש, מכל מקום מה שהיה בפנים בשעת יציאת מעוטה לא אמרינן דמתקדש למפרע בשעת יציאת רובה. ואם כן, אי יקדיש כולה ביציאת מעוטה, אף דביציאת רובה יתברר למפרע דהמיעוט שיצא כבר התקדש בבכורה, מכל מקום על הרוב שבפנים יחול קדושת עולה, וכיון דיהיה מקצתה עולה תפטר מן הבכורה, כבהמה שיש בה שותפות לעכו"ם.

(ז) גמ', ואמר אביי מאי תבעי ליה דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי מי שומעים. פירש רש"י ד"ה ואמר, דהיכא דבאים שניהם כאחד, וחדא מדחי שניה מלחול ודאי דברי הרב קודמים. דהיינו, דבאמת שפיר היה יכול לחול ההפקר וההקדש, אלא דסברא ד"דברי הרב" אלימא ומונעת אותם מלחול. מיהו הרמב"ם (פ"ד ממתנות עניים הי"ד) כתב, המפקיר את הלקט עם נפילת רובו אינו הפקר, דמאחר שנשר רובו אין לו רשות בו. ודייק בחידושי מרן רי"ז הלוי (סוף הלכות תמורה) דמשמע מדבריו, דההפקר לא חייל משום דבאותה שעה כבר נפקעה ממנו הבעלות. והקשה, דלכאורה בסוגיין מבואר, דלולי האי סברא ד"דברי הרב" שפיר יכל להפקיר. וביאר, דהרמב"ם סבר, דיסוד דין "דברי הרב" גורם חלות דין ביטול על מעשיו, וכמו שאם הפקיר לאחר לקיטת רובו, הרי הוא בכלל מפקיר דבר שאינו שלו, חידש אביי, דמאחר דרחמנא אמר דלהוי לקט ושל עניים, אינו יכול להפקיע דברי הרב, אף דעדיין שלו הוא בשעת לקיטת רובו, מכל מקום כבר הוה עליה שם לקט, ומפקיע מידי רשותו.

(ח) מתני', האומר ולדה של זו עולה והיא שלמים דבריו קיימים. התפארת ישראל (אות ט) רצה להוכיח ממתניתין, דאף אי אמרינן "עובר ירך אמו" ודינו דולד כאם, מכל מקום לא אמרינן דהאם כולד, דאי לא הכי נימא דהיכא דאמר דהולד יהיה שלמים, אף האם תהיה כמותו, ותו לא יוכל לעשותה עולה. מיהו כתב דיש לדחות, דמתניתין איירא בגונא דקאמר הכי בשעת לידה, ובהאי גונא לכולי עלמא לא אמרינן עובר ירך אמו, וכדאמרינן בערכין (ז.) "דכיון דעקרה גופה אחריני הוא".

(ט) גמ', א"ר יוחנן הפריש חטאת מעוברת רצה בה מתכפר רצה בולדה מתכפר. כתב החזון איש (סימן לג סק"ג), דלכאורה אפילו למאי דפליג ארבי יוחנן וסבירא ליה דשיירו אינו משוייר, מכל מקום אם יאמר בפירוש שמקדיש ולד

ואחר כך אמו הוי כמפריש לאחריות, דומיא דמתניתין דקאמר "ולדה עולה" ואחר כך "והיא שלמים" דדבריו קיימים לדברי הכל. מיהו, יעויין שם בס"ק י דחזר בו, ונקט דלמאן דאמר שיירו אינו משוייר, כשמקדיש הולד והאם בחד קדושה אמרינן דבטל קדושת הולד, ולא נשאר אלא בקדושתו אגב אמו, דכיון ששניהם קדושה אחת, ושיירו אינו משוייר, כי הקדיש לולד ואחר כך הקדיש אמו בטל שיורו. ובזה יישב קושית השיטה מקובצת במנחות (כא.), עיין שם.

(י) גמ', ואי סלקא דעתך אם שיירו משוייר הרי זה ולד שלמים הרי זו שלמים בעי מיתנא. הקשה השפת אמת, מאי מקשינן, דילמא דוקא בחטאת דולד חטאת מתה קאמר רבי יוחנן דכיון דיכול לשייר ולהקדישו בפני עצמו, מסתמא נתכוון להפריש העובר לאחריות, אבל בשלמים דאף מצד האם כשר להקריבו, למה נימא דנתכוון לשני קדושות. ותירץ, דסבירא ליה לרבי אלעזר, דלרבי יוחנן דעובר לאו ירך אמו לא חלה קדושה אגב אמו כלל, ומאי דקאמר ואם שיירו משוייר, אין הכוונה דוקא דכשאמר ולדה חולין אינו קדוש, אלא שכל שאינו מקדיש הולד בפני עצמו, לא חלה קדושה אגב האם כלל, דבהמה בפני עצמה היא ולא ירך אמו, ודוקא בנתעברה אחר ההקדש רבי קרא דולד קדוש.

(יא) גמ', אי אמרת בשלמא אם שיירו אינו משוייר ועובר ירך אמו מש"ה זכתה לו דהוה ליה כמשחרר חצי עבדו. הקשו תוס' בגיטין (כג.): ד"ה ונעשה, מכל מקום איך האם מקנה לעובר, הא כיון דלא רצה לשחרר האם, עדיין ידה כיד האדון, והוי ליה כמשחרר עבדו ומשייר היד לעצמו, דאי אפשר לומר דגיטה וידה באים כאחד. ובחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ז מהלכות עבדים הי"ה) תירץ, דכיון דעובר ירך אמו, ויד האם נחשב נמי ליד העובר, על כן שפיר משתחרר בקבלת אמו. וביותר ביאור כתב החזון איש (סימן לג סק"ד) דכיון דאין חיות לעובר אלא מכאן אמו, ומציאותו על ידה, יד האם כיד העובר, וכל האם משתחררת לענין זכות הולד, ועוד עיין אות הבאה.

דף כה ע"ב

(יב) גמ', אלא אי אמרת שיירו משוייר ועובר לאו ירך אמו אמאי זכתה לו וכו'. הקשה בחידושי רבינו חיים הלוי (הובא באות הקודמת), דבלאו הכי נמי תקשה, דאי עובר לאו ירך אמו, היכי מצי אמו לזכות בשבילו, הרי אין זכייה ושלחיות לעובר, דקיימא לן המזכה לעובר לא קנה. והוכיח מכאן, דאף למאן דאמר עובר לאו ירך אמו, עיקר שחרורו אינו אלא אגב אמו, שמשחרר באם את העובר, ומשום הכי לא נחשב למזכה לעובר, דשניהם אחד הם בקבלת הגט שחרורו. והא דמקשינן דנחשב לעבד המקבל עבור חבירו, אינו אלא משום דאמרינן בגיטין (עז:), דכל זכיית העבד בשטר אינו אלא משום דגיטו וידו באים כאחד, ואי נימא דיד האם לא חשיבא כיד העובר, לא שייך למימר דהא דקיבל גיטו ושחרורו באים כאחד, כיון דהשפחה גופה דקיבלה הגט לא השתחררה, [וכמו שכתבנו באות הקודמת], ומהאי טעמא גופא קיימא לן, דאין עבד יכול לקבל גט מיד רבו לעבד אחר.

(יג) גמ', מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי יוסי סבר אי שיירו משוייר ורבנן סברי משוייר וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, היכי סלקא דעתא דבהא פליגי, הא כבר ביאר רבא דטעמא דרבי יוסי מקרא ד"האשה וילדיה", ועל כרחך דמסברא לא הוי הדין כן, אף אם נסבור דעובר ירך אמו, ואם כן נימא דרבנן נמי סבירא להו דעובר ירך אמו, וטעמייהו משום דלא דלית להו להאי דרשא. ועוד הקשה, דאם כן אמאי איצטרין ליה לרבי יוסי למיילף מקרא. ותירץ, דהוה אמינא דקרא איצטרין דלא נימא דלהוי כמשחרר חצי עבדו, דפליגי ביה רבי וחכמים אם קנה חציו או לא קנה כלל, ואם כן ממה נפשך לא יהיה העובר משוחרר. וסלקא דעתא דדוקא אי עובר ירך אמו הולד נגרר אחריה, ומסקינן דאף אי נימא דולד לאו ירך אמו, מכל מקום נחלקו רבי יוסי ורבנן אם אפשר לומר

דרשינן מקרא הכי, ועיין אות הבאה.

(יד גמ') אמר לך ר' יוחנן דכולי עלמא שיירו משוייר והכא היינו טעמא דאמר קרא האשה ולדיה. בגליון הש"ס להגרע"א ציין לדברי התוס' בבבא קמא (מז). ד"ה מאי, דהקשו, איך אסקינן לעיל דברי רבי יוחנן בתויבתא, לאחר דמסייע ליה מהך ברייתא, ואף אי נימא דתנאי היא, מכל מקום על כרחך רבנן סברי דעובר לאו ירך אמו. ותיירצו, שכן דרך הגמ' דכשאין הדבר עיקר, אסקינן בתויבתא אף דיכול למצוא תנאי המסייע ליה. ובחידושויו כתב, לדבריו [שהובאו באות הקודמת] לא קשיא מידי, דיש לומר, דהא דאמרין דרבי יוחנן יכול לומר דלכולי עלמא עובר לאו ירך אמו, אינו אלא להוי אמינא, אבל לאחר שהוכרח מברייתא דלעיל דלכולי עלמא עובר ירך אמו, אדרבא, צריך לומר דלכולי עלמא עובר ירך אמו, ונחלקו בדרשא דהאי קרא, וליכא סייעתא לרבי יוחנן. ועיין שם דיישב בדרך זו נמי מה שהביאו מהשוחרט את החטאת, ועיין באות הבאה.

(טו גמ') שם. הרמב"ם (פ"ז מעבדים ה"ה) כחכמים דדבריו קיימים, וכבר תמה שם בהשגות הראב"ד, דבאותה הלכה פסק כברייתא דלעיל, דהאומר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין העובר משוחרר, ועל כרחך דסבר דעובר ירך אמו, וכמו שהוכיחו בסוגיין, ואם כן איך פסק כחכמים, שהעמידו דבריהם כמאן דאמר עובר לאו ירך אמו. ולפי דברי הגרע"א שהבאנו באות הקודמת אתי שפיר, דאף אי נימא עובר ירך אמו, אכתי שפיר לפסוק כחכמים, דהיכא דאמר ולדך עבד ואת בת חורין לא אמר כלום, דהוי ליה כמשחרר חצי עבדו. מיהו בלחם משנה (שם) הקשה מדברי הרמב"ם (בפ"ד מפסוה"מ ה"ו) דפסק כרבי יוחנן, ועל כרחך דסבר דעובר לאו ירך אמו, עיין שם, ובשאר נושאי כלי הרמב"ם שהאריכו בביאור שיטתו.

(טז תוס' ד"ה דתנא קמא, בתוה"ד, ותיירץ דצ"ל דקדושת האם מוקי לה בהכי דלא מצי לאקדושי בקדושה אחרת אלא מיד שיוולד תחול עליו קדושת האם מיהו חולין הוא עד שיוולד. כתב החזון איש (פרה סימן ב סק"ב), דנראה בביאור דבריהם, דאף אם הולד עדיין חולין, מכל מקום אינו בעלים להקדישו כיון דכבר הקדישו להשאירו בקדושת האם, אבל כשנתעברה אחר כך, קים להו לחכמים דאף דאין הקרבן שלו, מכל מקום הולד שלו להקדישו קדושה אחרת.

(יז גמ') דלמא היינו טעמא דר' יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש. הקשה החזון איש (סימן לג סק"ו), אי היינו טעמא דרבי יוחנן, אמאי איירי בהפריש חטאת מעוברת, אפילו הפרישה ריקנית ונתעברה נמי, דרבי יוחנן גופיה קאמר במנחות (עט): דולד תודה בכל גווי לפני כפרה טעון לחם, ומשום דולד לאו ירך אמו ואדם מתכפר בשבח הקדש, [דלגבי תודה סבר רבי יוחנן דאדם מתכפר בשבח הקדש, וכדהוכיחו תוס' ד"ה ואת אמרת], ועיין עוד שפת אמת.

(יח תוס' ד"ה ואת אמרת, תימה דהכא משמע דאית ליה לרבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש. הקשה החזון איש (סימן לד סק"ב), היכא משמע להו כן מסוגיין, הא שפיר יש לומר דהיכא דהקדישה ואחר כך נתעברה, יסבור רבי יוחנן דדין הולד להיות כשבח הקדש, ואם יתכפר בו תרעה האם כדין המפריש שני חטאות לאחריות, וכל דברי רבי יוחנן הכא אינו אלא כשמקדישה מעוברת, דכיון דסבר עובר לאו ירך אמו וקדושה חלה על העוברין, הוי כמפרישו בפני עצמו.

(יט בסוה"ד, וצריך לחלק בין שבח הקדש דתודה לשבח הקדש דחטאת. ובתוס' במנחות (פ). ד"ה מאי קמ"ל ביארו דבריהם יותר, דבהלכה דולד חטאת מתה נאמר, דכיון דדין הולד למות אין הולד נחשב לשבח הקדש, ומשום הכי בתודה דלא נאמרה אותה הלכה שפיר אפשר להתכפר בולד מהאי טעמא.

(כ תוס' ד"ה לא נצרכה, פי' כדי שאלת שלום תלמיד לרב וכו'. ובמסורת הש"ס ציין דדבריהם סוגיא ארוכה בבבא קמא (עג):. ובברכת הזבח הביא תמיהת

הש"ך (ח"מ סימן קנה סק"ה) אהא דכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דטעמא דלא אמרינן הכא ד"תוך כדי דיבור כדיבור דמי", משום דבמקדיש ומימר קיימא לן דתוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי, וכן פסק ביד החזקה (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"א), מהא דבבא קמא (שם) דמבואר בהדיא דאף במקדיש אמרינן "תוך כדי דיבור כדיבור דמי", והיינו כדי שאלת תלמיד לרב, וכדברי התוס'. ועיין נמי בהגהות הב"ח (אות ב) דהקשה אדברי רש"י ד"ה בתוך כדי דיבור, דכתב דהוי אן כדי שאלת תלמיד לרב, אן כדי שאלת רב לתלמיד. ובמשנה למלך (שם) תירץ, דהרמב"ם דחה סוגיא דבבבא קמא מכח סוגיא דידן, דאמרין דהסלקא דעתך היתה דעינוי קא מעיין במילתיה, והיינו על כרחך משום דמסקינן דלא אמרינן במקדיש דתוך כדי דיבור כדיבור דמי, מיהו בהגהות הגר"א (אות ב) כתב, דלא גרסינן לה. ועיין באות הבאה.

(כא גמ') והאי עיונא הוא דקא מעיין קמ"ל. כתבו התוס' מנחות (ל) ד"ה אמר, דלמאי דמסקינן בבבא קמא (עג):, דאף בהקדש מהני חזרה תוך כדי דיבור, אלא דאינו אלא כשאלת רב לתלמיד ולא כשאלת תלמיד לרב, יתפרשו דברי רבי יוסי הכא, [וכן במתניתין דבסמוך, דקתני דאם משאמר תמורת עולה אמר הרי זו תמורת שלמים], דאם אמר בתוך כדי דיבור קטן, דומה דנתכוון מתחילה לכך, ואפילו עומד וצווח שלא נתכוון, כיון דלא יכול היה להוציא שניהם כאחת דבריו קיימין. ונמלך, היינו שחזר בו לאחר תוך כדי דיבור גדול, ובהאי גוונא אפילו אי יאמר שכך היה דעתו בתחילה לא אמר כלום. והרמב"ם לשיטתו [עיין אות הקודמת], דלא מהני חזרה תוך כדי דיבור במימר, ביאר בפירוש המשניות וכן ביד החזקה (פ"ב מתמורה ה"ד) מתניתין כפשוטה, דאי אומר דכוונתו היתה להוציא שניהם כאחד דבריו קיימין, אבל בלא הכי אין יכול לחזור, אפילו אי חזר בתוך כדי דיבור.

דף כו ע"א

(א גמ') דר' מאיר סבר מדהוי ליה למימר תמורת עולה ושלמים הויא לה כאומר תחול זו ואחר כך תחול זו. כן איתא נמי בזבחים (ל). אלא דהתם אמרינן דלרבי מאיר מדלא קאמר תמורת עולה ושלמים, מיהדר קהדר ביה. ופירש רש"י (שם) בד"ה מיהדר, דמשום הכי לא הוי אלא תמורת עולה, משום דלחזור אי אפשר, ולפי זה אם יחזור בתוך כדי דיבור [למאן דאמר דמהני חזרה אף במימר, עיין אות הקודמת], יהיה תמורת שלמים. אבל בשיטה מקובצת בשם רבנו פרץ כתב, דהתם נמי הכונה, דכיון דנמלך הוי כאמר תחול זו ואחר כך תחול זו ולא חיילא, וכדאמרין בסוגיין, ומשום הכי אף דבעלמא קיימא לן דאפשר לחזור בתוך כדי דיבור, הכא לרבי מאיר לא יהני.

(ב רש"י ד"ה ור' יוסי, בסוה"ד, והתניא בניחותא דפלוגתייהו בהכי. וכתבו החק נתן וברכת הזבח, דלרש"י היתה גירסא אחרת, אבל לגירסא דידן ליתא כלל סייעתא מברייתא דלרבי רבי יצחק ברבי יוסי. נוכן יש לבאר דברי הגהות הגר"א (אות ב). ולכאורה יש לתמוה על הגהות הב"ח (אות ב), דכתב דלרש"י יש לגרס "והתניא", לפני ברייתא דהאומר בהמה זו חציה, דהרי התם לא מבואר כלל דינא דרבי יצחק].

(ג תוס' ד"ה האומר, בא"ד, וצריך ביאור בפ"ב דזבחים גבי כוית וכזית. ביאר הצאן קדשים, דהוקשה להם הא דאמרין התם דכולי עלמא סבירא להו דהוי עירוב מחשבות, ואף דאינו סותר דבורו, אפשר לומר דכוונתו היה דתחול זו ואחר כך זו בלי הוכחה, ואם כן אמאי לא נימא דרבי מאיר יסבור דתפוס לשון ראשון.

(ד גמ') תניא איך בהמה חציה עולה וחציה חטאת תיקרב עולה וכו'. וביאר ברש"י ד"ה תמות, דאיירי היכא דלא היה מחוייב חטאת. ובתוס' ד"ה רבי יוסי הקשו, דאי לא היה מחוייב חטאת לא חייל עליה שם קרבן, ובמאי פליגי רבי

הדרגת היוזמי

מסכת תמורה דף כו

יו אדר התשע"ב

מהם קרבן, דקדשי קדושת דמים להמכר ולהביא בדמיהם קרבן. ותיירך, דכוונתם דדומה למפריש נקבה לעולה, דלכולי עלמא תרעה עד שתסתאב, ובעופות דאין להם פדיון לא קדשי כלל.

יא) בא"ד, י"ל דהתם ה"פ ש"מ יש דחוי אפילו בדבר דלית ביה קדושת הגוף וה"ה אפילו קדושת דמים אין בה. ותמהו **השפת אמת והעולת שלמה**, דאם כן מאי שייך דחוי, הרי אין בו קדושה כלל. **ובחידושי הגרי"ז בזבחים** (יב), כתב, דלפי מה שביאר בגדר קדושת דמים דהכא [עיין לעיל אות ט], אתי שפיר, דכמו דאמרינן הכא דכל דבר דלית בהו דין הקרבה עושה דחוי אף דאית ביה קדושת הגוף, הוא הדין לעופות, אף דלית בהו פדיון ולא שייך בהו קדושת דמים להפדות, מכל מקום קדוש אלא דלית ביה דין הקרבה, ושפיר תלוי אם יש דין קדושה בדמים אי לאו.

יב) בא"ד, וי"ל דאשכחנא שפיר דחוי מעיקרא ואע"ג שקדוש קדושת הגוף וכו'. **ובחידושי הרשב"א בקדושין** (ז): כתב, דהוא הדין דמצינו דחוי בדמים בלא דחוי מעיקרו, וכגון במפריש דמים לחטאתו והמיר דתו וחזר בו, דנדחו הדמים, ומתחילתן לא היו דחויים. **ובחידושי הריטב"א** (שם) כתב, דמשכחת ליה לדחוי בלי קדושת דמים בדחוי במצוות, כגון בבכורים שבצרן ושגרן ביד שליח, או אשרה שנטעה לעבודה זרה וחזר גוי וביטלה, דנדחה לולבו ממצוה.

יג) בא"ד, שם. **ובתוס' הרא"ש בקדושין** (ז): כתב, דמצינו נמי דחוי מעיקרו שאינו דחוי בדמים במטמא מקדש עני שנשתמד, והפריש קן ועשה תשובה, דבכהאי גוונא לא הוא אלא דחוי מעיקרו ולא בדמים, דהרי אין לעופות פדיון. **ובחידושי הרמב"ן והרשב"א** (שם) כתבו עוד, דמצינו דחוי מעיקרו אף דהוי קדושת הגוף, כגון שהפריש בהמה חציה עולה וחציה שלמים, ועל כרחך מדעבדא תמורה דקדשה קדושת הגוף, דקדושת דמים לא עביד תמורה. **נלעיל** אות ט, הבאנו דברי הגרי"ז דהוכיח דהא דקרי ליה בסוגיין קדושת דמים, אינו אלא משום דאינה קדושה להקרבה, ולפי זה צריך ביאור, אמאי מקדיש חציו לשלמים וחציו לעולה לא יקרא נמי קדושת דמים, ולכאורה מוכרח מדבריהם דלא כדבריו, ועדיין צריך ביאור אמאי בגוונא דידן נקרא קדושת דמים, ולא התם].

יד) גמ', אמר אביי הכל מודים היכא דאמר חציה עולה וחציה מעשר דברי הכל עולה קריבה וכו'. פירש רש"י ד"ה חציה עולה, דאיירי כגון דרוצה להקדישה בקדושת מעשר אף דבאמת אינה מעשר, וכן בתמורה, ומשום הכי לא חלה קדושת מעשר ותמורה במקום קדושת עולה. וכדבריו מתבאר בדברי הרמב"ם (פ"ג מתמורה ה"ג), דכתב שם דלאו דווקא אם קדם ואמר חציה עולה אלא אפילו אם קדם ואמר חציה מעשר [או תמורה]. וביאר **בלחם משנה**, דטעמא משום דביאר כרש"י. ועיין **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (שם).

טו) תוס' ד"ה אמר אביי, בסוה"ד, וא"ת אמאי לא אמר דברי הרב ודברי התלמיד וכו' ותחול מעשר ולא עולה. כתב החזון איש (בכורת סימן כו סק"ב), דלכאורה היה מקום לומר דשאני מעשר מבכור, דגבי מעשר בהאי גוונא לא מבטל המצוה, דלא גורם אלא שינוי במנין, שהרי אם זה עולה הי"א עשירי, ודוקא אם אין בהמות חוץ מעשרה אלו הוי מעשר כבכור. **ובחידושי מרן רי"ז הלוי** (סוף הלכות תמורה) כתב, דלפי מה שייסד דהא דדברי הרב ודברי התלמיד גורם דעצם מעשיו בטלים, [עיין מה שכתבנו דף כה. אות ה], יש לומר דלא שייכא האי סברא במעשר, דעצם החפצא של הבהמה אין בו משום חלות דין מלבד חלות קדושת הגוף להקרבה, ומשום הכי אין דבר שמונע שלא תחול קדושה אחרת, עיין שם.

טז) רש"י ד"ה זו תחת זו, בתה"ד, שקדשי ב"ה נפדין אפילו תמימים. ותמה **השפת אמת**, הא קיימא לן דהמתפס תמימים לבדק הבית אין פודין אותן אלא למזבח, וכדאיתא **לקמן** (לג), וצריכים להימכר לצורך קרבן, ואיך הכא מחללו

יוסי ורבי מאיר, ולכך ביארו דאיירי דאמר חציה תמורת חטאת. ואמנם **הרמב"ם** (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"ג) כתב, דאיירי כגון שהיה מחוייב חטאת והפריש בהמה חציה לעולה וחציה לחטאתו. וכתב **הכסף משנה** דביאר כן משום דהוקשה לו קושית התוס'. **ובלחם משנה** (שם) הוסיף, דיש לומר דהא דלא פירשו תוס' כן וכפשטא, משום דהווי קשיא להו דאי איירי דמחוייב חטאת, אמאי לא אמרינן תרעה, כמו כל חטאת שנולדה בה פסול, ואינה בכלל חטאות המתות. **ובחידושי הגרי"ז** כתב, דהרמב"ם הוכיח מדברי הגמ' **לעיל** (כב.), דכל היכא דקדוש מכח קדושה דחוויה, מתה. **ובברכת הזבח והחק נתן** הקשו עוד, דלדברי הרמב"ם, אמאי אי אמר חציה חטאת בתחילה מודו כולי עלמא דתמות, נימא דקדושת החטאת פשטה בכלה ויוכל להקריבו, ועיין באות הבאה.

ה) גמ', אלא היינו טעמא חטאת מעורבת קריבה. הקשה **בחידושי הגרי"ז**, לדברי הרמב"ם [הובא באות הקודמת] דהכא מאיירי במחוייב חטאת, היאך הוי אמינא דהיינו טעמא דרבי מאיר, הא עדיין לא היה מתבאר היאצוצא ידי חובתו בבהמה שחציה עולה וחציה חטאת. ותיירך, דאפשר לומר דקריבה דקאמר היינו שתעשה מותר כדן מותר חטאת דקריבה עולה, ולהאי הוה אמינא, רבי יוסי דפליג, סבר דהויא קדושה דחוויה ולא נעשית מותר. [ולכאורה לפי זה נתיישבה נמי קושיית **הברכת הזבח** אדברי רש"י, שכתב דטעמא דרבי יוסי משום שאינו מחוייב חטאת, דלכאורה אף אם מחוייב חטאת, מכל מקום לא יוכל ליקרב חציה לעולתו וחציו לחטאתו, ועיין שם מה שתיירך בדוחק.

ו) תוס' ד"ה מהו דתימא, בתה"ד, אלא או אדעתא שתהא כולה תמורה תחת חציה של עולה או תחת חציה של שלמים. **ובשיטה מקובצת** (אות כ) מחק ל"או" קמא. ונראה כוונתו כמו שכתב **העולת שלמה**, דבודאי אי אפשר לומר דאף המימר לא ידע במאי מיתפס, דבהאי גוונא ודאי לא היה הוה אמינא דקרבה. ועל כרחך דכוונת התוס', דהוי אמינא דכונת המימר על אחת מהם, ובשעת הקרבה מתברר למפרע דבאותו קרבן המיר מעיקרא.

ז) בסוה"ד, קמ"ל דלא קריבה כיון דמכח קדושה דחוויה קאתו. הקשה **העולת שלמה**, מאי שנא מתמורת בעלת מום, דקיימא לן **לעיל** (יז): דקרבה. ותיירך, דבעלת מום היתה ראויה להקרבה לפני שהוממה, מה שאין כן הכא דלא היתה ראויה מאז שהוקדשה, ואף דהתם מדמינן להו, ואמרינן דלמאן דאמר דמפריש נקבה לעולתו וילדה ירעה, אף ולד בעל מום נמי, מכל מקום הכא דגלי קרא שפיר מחלקינן.

ח) גמ', וחזר ולקח חציה והקדישה. הקשו **התוס' בניטין** (מג): ד"ה גמרו, מאי שנא הכא דאי לא קדשה אחרי שלקחה לא אמרינן דפשטה קדושה בכלה, מהיכא דהקדיש חצי שפחה וחצי בת חורין דאמרינן דלאחר שהשתחררה פשטו קידושין בכלה. ותיירצו, דהכא שאני, כיון דאפשר שתרעה ויהיו חצי דמיה הקדש וחציים חולין, אבל התם דאי אפשר שתהא חציה מקודשת, מסתבר למימר או גמרי או פקעי.

דף כו ע"ב

ט) גמ', ש"מ קדושת דמים נדחה. ותמה **בחידושי מרן רי"ז הלוי** (עמוד עח), מאי שנא הכא דאמרינן דבהקדישה חציה לא מחיל אלא קדושת דמים, מדאמרינן **לעיל** (יא): דאף המקדיש חד אבר נתקדש בקדושת הגוף. ולכך ביאר, דבאמת נתקדשה הבהמה קדושת הגוף וצריכה מום כדי לפדותה, והא דקרי ליה קדושת דמים, משום דחסר בעצם הקדושה דין הקרבה, וקדושתה אינה אלא שתרעה ותימכר, ועיין עוד אות יא ויג.

י) תוס' בד"ה שמע מינה, בתה"ד, וא"ת מ"מ אינו מתורץ התם דלא שייכא קדושת דמים בעופות. הקשה **הרש"ש**, וכי גרע ממקדיש עצים ואבנים לקנות

ליה דשתים לאתפוסי, הא מצנין למימר דחד לאתפוסי ושתים לאחולי, דפשיטא דמצי לחלל שנים באחד כמו דממירין שנים באחד.

(ז) גמ', בעי רב אשי היו לפניו ארבע בהמות וכו'. והרמב"ם (פ"ב מתמורה ה"ג) כתב, דבין אם היו לפניו שלש בהמות ואחת מהם בעלת מום, לא ילקה אלא על שנים, דאמרינן דההיא בעלת מום לא נתכוון אלא לחלל, בין אם היה לו עשר בהמות ואחת בעלת מום נמי אינו לוקה אלא תשע, ומהאי טעמא. והקשה הלחם משנה (שם), אמאי הוצרך לכתוב הנהו תרי גוני, הא לאחר שכתב דאף בדאיכא עשר בהמות והוחזק במלקויות הרבה, מכל מקום אמרינן דלא שביק התיירא ועביד איסורא, כל שכן היכא דלא היה לו אלא שלש, דלא ילקה אבעלת מום, וכל מה שנסתפקו בגמ' היכא דהיה לו ארבע, אינו אלא באם תמצי לומר דבשלש ודאי לא לקי על הבעלת מום. ותירץ השפת אמת, דהרמב"ם רצה לאשמועינן דאף בג' בהמות אמרינן דמכל מקום לא יצא הבעלת מום לחולין, דהוה אמינא דדוקא היכא דהמיר י' בהמות אמרינן הכי, אבל היכא דלא המיר אלא ב' ולא התחזק באיסור, נימא דנתכוון לחלל הבעלת מום ולא להמירה.

(ח) תוס' ד"ה אף, ולא יצא לחולין עד שיעשהו דמים. מיהו בתוס' בבבא מציעא (נז). ד"ה יצא כתבו דלא כדבריהם הכא, אלא דאפילו לריש לקיש לא יתבטל הפדיון, ולא יצא לחולין אלא כנגד שווי שחילל, והא דצריך לעשות לו דמים גורם חיוב להשלים להקדש דמי שווי הבהמה, והוכיח כן, מלישנא דמתניתין, דקתני "יצא לחולין". והוסיפו לבאר, דטעמא דלא אמרינן דנתבטל החילול כמו בכל הונאת יותר משתות, משום דכל מאי דאמרינן דביותר משתות מתבטל המקח אינו אלא בהדיוט, דאמדינן דאין דעתו של הקונה או המוכר לקיים אותו מקח, אבל בהקדש דאין המהנה יכול לחזור בו, דהקדש בטעות שמיא הקדש, ואף ההקדש אין טובתו בביטול המקח, אדרבה כשיתקיים הפדיון יחייבהו להשלימו, שפיר מחולל.

דף כז ע"ב

(ט) גמ', והאמר רבי ירמיה אקרקעות דחולין וכו'. כתב רש"י בבבא מציעא (נז). ד"ה אבל, דרבי ירמיה סבר דאין בהקדשות דין ביטול מקח, ואף דמהא דקסבר דאיכא מקח טעות בקרקעות, מוכרח דסבירא ליה דדין ביטול מקח ביותר משתות היינו מדיני מקח טעות ולא מדיני הונאה, מכל מקום סבר דלא שייך מקח טעות בהקדש, דליכא טעות כלפי שמיא. וביאר בהידושי הגרנט (סימן קסב), דרבי ירמיה ורבי יונה פליגי בביאור דין ביטול מקח באונאה יותר משתות, דלדעת רבי ירמיה המקח מצד עצמו ראוי להיות מקח, אלא דאמדינן דעת המתאנה, שלא נתן הסכמתו לאותו מקח, ומשום הכי בהקדש אין לבטל את החילול מהאי טעמא, ורבי יונה פליג משום דסבר, דהמקח מצד עצמו אינו ראוי להתקיים, כי אין אותו חפץ ראוי לדמים, ומשום הכי אף בהקדש דינא הכי, דאף דלא שייך טעות בקדש, מכל מקום כיון דאין החפץ ראוי להפדות בכך, אין הפדיון חל.

(י) גמ', ורבי יונה אמר אהקדשות תרווייהו משמיה דרבי יוחנן אמרי אונאה אין להם ביטול מקח יש להם. ופירש רש"י ד"ה אונאה, דלרבי יונה קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, דהכא קאמר דאינו חייב להשלים אלא מדרבנן. והקשו התוס' בבבא מציעא (נז). ד"ה והאמר, מניין דמה שאמר רבי יונה דיש בהקדש ביטול מקח היינו מדאורייתא, דילמא אינו אלא מדרבנן. ותירצו, דמהא דאמר דאין להקדש אונאת שתות, על כרחך דקאי אדינא דאורייתא, דהרי מדרבנן ודאי מחוייב להשלים אף בהאי גוונא. עוד תירצו, דאם נפרש דרבי יונה כן, נמצא שאף דרבי ירמיה דאמר דאין בהקדש אפילו ביטול מקח היינו אפילו מדרבנן, ובודאי אינו, דהרי רבי יוחנן עצמו קאמר דצריך להשלים מדרבנן.

ומוציאו לחולין. ועל כן כתב, דהיה נראה לפרש דאיירי בבעלת מום, והכי מסתברא דסתמא הכי הוא, דאין אדם מקדיש תמימים לבדק הבית, דעובר בלאו. ובעולת שלמה תירץ, לפי דברי תוס' בבבא מציעא (זס). ד"ה וראיתי, דאף תמימים יוצאין לחולין בפדיה, אלא שחייב להקדישן מחדש.

דף כז ע"א

(א) גמ', אמר רבא אפילו בקדשי מזבח זמנין משכחת לה לישנא דאחולי וכגון שהיה הקדש בעל מום. וכתב ברבנו גרשום, דלדברי רבא, הא דקתני בסיפא דמתניתין דאם היה הקדש בעל מום יוצא לחולין, קאי נמי אלשון תחת. והעיר בקדשי רוד, דמלשון מתניתין משמע דקאי דוקא אלישנא דתהא מחוללת. ותירץ, דכיון דעיקר מתניתין אתי לאשמועינן באיזה לשון ממירין, אלא, דאגב שפירשה מתניתין דבלשון חילול לא היה תמורה, אשמועינן דבהאי לישנא אפשר לחלל בעל מום, ואם כן אין לדייק דלא נובל לחלל בלשון אחרת.

(ב) גמ', א"ר אשי אפילו בבעל מום נמי משכחת לישנא דאתפוסי וכו'. כתב החק נתן, דרבא נמי מודה לרב אשי, והטעם שלא חילק כרב אשי, משום דלא מיירי אלא בבהמה דקדם מומה להקדשה, ובהאי גוונא דלא שייך תמורה, באמת לא שנא על איזה בהמה הניח ידו, ודברי רב אשי אינם אלא בבהמה דקדם הקדשה למומה, דשייך בה תמורה.

(ג) גמ', בעי אביי היו לפניו שתי בהמות של קדש וכו'. הקשה בחיי אריה, מה שייך להסתפק אם התכוון להמיר או לא, הא לא מלקינן ליה אלא על ידי התראה. ותירץ, על פי דברי תוס' לעיל (יז). ד"ה גבי, שצדדו להתחדש דהמיר לוקה אפילו בשוגג.

(ד) תוס' ד"ה בעלת מום, בתוה"ד, ועוד דאדרבה משמע לעיל בפ"ק דרע ברע תפיס פדיונו. בברכת הוצב ציין, דאף רש"י עצמו פירש כן לעיל (ט). בד"ה נכתוב. וכתב הצאן קדשים, דעל כרחך צריך לומר דכוונת רש"י, דכיון דלא נתפרש דינו בכתוב, אף דחילל התמורה, יש לצדד שכוונתו היה לחילול. וסיים, דיש לדייק כן ממה שכתב רש"י "רע ברע לא כתיב דלהוי חילול".

(ה) גמ', מי אמר תמימה לאתפוסי בעל מום תחת בעל מום לאחולי. הקשה המנחת חינוך (מצוה רפה, אות ט), הא אף אי נימא דנתכוון לחלל בעל מום תחת בעל מום ולא להמיר, מכל מקום ילקה משום מקדיש בעל מום, וכדאמרינן לעיל (ו). דאף היכא דמחלל בעל מום על בעל מום אחר עובר באותו לאו. וכתב החזון איש (סימן לא סק"ג), דלשיטתו אוזיל, דסבר (שם אות ח), דבמימר על בעלת מום אינו לוקה משום מקדיש בעלת מום, אבל לולי דבריו היה מקום לומר דשפיר לקי אלאו זה ממה נפשך, וכיון דאף במימר לקי משום מקדיש בעל מום, יש לומר דכל נידון הגמ' הכא אינו אלא על מלקות דתמורה, והא דאמרינן דאתרווייהו לקי היינו משום לאו דתמורה, אבל ילקה אף מלקות שלישי משום מקדיש בעל מום. ועוד כתב דאפשר לומר, דאיירי דשגג באיסור בעל מום.

רש"י ד"ה גברא לא איתחזק וכו' לשון ירושלמי, בתוה"ד, דהא איבעי ליה לאתנוחי ידא וכו'. והיינו דמיירי דהניח ידיו על החולין, ומדלא אתנח ידיה אלא על תרווייהו דחולין תפסן בתמורה. וכתב העולת שלמה, דמשמע, דלא אמרינן דכוונתו להמיר הבעלת מום אלא בצירוף אותן תרי סברות, א. דמדנתכון לאתפוסי בחד נתכון לאתפוסי באידך, ב. מדהניח ידיו על החולין. והקשה מהא דאמרינן לעיל, דאפילו בחדא בהמה אם הניח ידו אחולין אמרינן דדעתו להמיר. ותירץ, דהכא דאיירי בשתי בהמות של חולין אין כל כך הוכחה דלאתפוסי נתכון מדהניח ידיו אחולין, דכיון דאחת מהן לאתפוסי, איך שיהיה לא היה לו להניח ידו אתרווייהו דחולין, ותו אין הוכחה אף לאידך.

(ו) בא"ד, בודאי מתפיס הני תרתי דחולין. הקשה העולת שלמה, מהיכא פסיקא

סימן כד) דאפשר לומר בתירוץ קושיית התוס', דהתם איירי היכא דסבר דאפשר לשום בתלתא וטעו בשומא, וכהאי גוונא אמרינן דלמאן דמצריך עשרה אינו פדוי, כיון שהפדיון בטעות, והכא איירי כגון שלא טעו, ומשום הכי אפילו אי דינא להיפדות ביותר מכל מקום פדוי, ולפי זה אין לחלק בין גובר לבעלים. וכן כתב החזון איש (סימן לד סק"ג), ומיהו סיים, דנראה דלכולי עלמא אם במתכווין לא עשה הגובר כדין, בטל ממנו שם גובר, ואף אם לא טעה בטל שליחותיה.

יד) תוס' ד"ה מתני' דלא כרבי מאיר, בתוה"ד, הכי נמי הכא דעתיה אחטאת שיש לו בבית ועוד יש מפרשים וכו'. וברבנו גרשום לא ביאר אלא כיש מפרשים. וכתב במלאכת חושב, דלשיטתו אזיל, דבמתניתין פירש דטעמא דהיכא דאמר תחת עולה תחת חטאת סתם לא אמר כלום, היינו משום דלית ליה אפילו בבית, ומשמע דאי אית ליה בביתו, אמרינן לכולי עלמא, דדעתו להמיר אהיכא דבביתו. וברבנא אברהם (ח"א מלואים לסימן טו אות ג) כתב, דיש לומר עוד, דאלו שלא רצו לפרש כביאור הראשון, משום דסבירא להו דלא קאמר רבי מאיר אלא דמשום שאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לתקן דבריו, אבל לא להוסיף עליהם.

טו) רש"י ד"ה דלא כר"ש, דאמר בפ' אלו קדשים המפריש נקבה לאשם תמכר שלא במום. כתב העולת שלמה, דאף דמתניתין דידן לא איירא אלא בעולה, מכל מקום הוכיחו ממנה שאף המקדיש נקבה לאשם חלה עליה קדושת הגוף, דאי לא הכי, הווי למתניתין לפרש דאף המקדיש נקבה לאשם לא יחול עליה קדושת הגוף.

טז) בא"ד, לישנא אחרינא קדש גופא דבעי לרעות דלא כר"ש בן יהודה וכו'. ותמה באבן האזל (פט"ו ממעשה הקרבנות ה"ו), הא אף לרבי שמעון בן יהודה במקדיש נקבה לעולתו קדושה קדושת דמים, ואם כן אין להוכיח מהא דלא תני במתניתין האי דינא אלא בבהמה טמאה ולא במקדיש נקבה לעולה דלא כוותיה, דמתניתין אתי לאשמועינן דאף קדושת דמים לית ביה. ועיין שם מה שתיריך בדוחק.

ועיין בחידושי הגרע"א (שם) שתמה על עיקר קושייתם, דלכאורה מדקאמר דמכל שכן דבקרקעות יש להם ביטול מקח, יש להוכיח דאינו מדרבנן, דאם כן אינו כל שכן, דיש לומר דבקרקעות לא חייבו חכמים להשלים המקח, ועל כרחק דכוונתו דדין ביטול מקח ביותר משתות אינו בכלל דיני הונאה, ולהכי הוה קל וחומר בקרקעות, ומשום דהתם שייך טפי טעות מבהקדש, עיין שם מה שהאריך לתרץ.

יא) גמ', דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל. ביאר התוס' רי"ד בבבא מציעא (נו.), דטעמא דמילתא, דמכי אמר זה מחולל בפרוטה זו, קדשה ההיא פרוטה, שהקדש תופס את דמיו, ומכי נתפסה אותה פרוטה בקדושה יצא הכלי לחולין ושוב אין מועלין בו, דהא בהא תליא, כיון דקודש שני נתפס בקדושה, קודש ראשון יוצא לחולין, דדוקא קדשי מזבח תופסין תמורתן ואין יוצאין לחולין. ובחידושי הגר"ח על הש"ס (סימן רסט) הוכיח, דאף אי נימא דמאן דאמר ביטול מקח יש להן פליג אדשמואל, ודאי מודה בהאי דינא דההקדש נתחלל, אלא דסבירא ליה דכיון דאף בהקדש איכא בטול מקח, נמנע ממנו לזכות בממון, ועיין עוד בחידושי הגרי"ז כאן.

יב) גמ', דאמר רב חסדא אין להם הונאה אינן בתורת הונאה. כתב הפני יהושע בבבא מציעא (נו.), דהא דכתב רש"י (שם) ד"ה אף, דפלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש הוא בביאור הא דנאמר בקרא דהקדש מתחלל (ויקרא פכ"ז פ"ב) "בערכך", דלדעת רבי יוחנן, משמעות אותו לשון ערך כל שהוא, ולריש לקיש משמעות הלשון הוא ערך כל דמי ההקדש, היינו לבאר הא דמסקינן הכא לריש לקיש, דבהקדש אף באונאה פחות משתות מתבטל החילול, ולא כעבדים וקרקעות דאמרינן דהא דמעטיניהו קרא מאונאה היינו להקל בדינם דאף ביותר משתות אין הונאה, דכיון דטעמא הוא מכח האי דרשא, ממעט כל חילול שאינו כשווי.

יג) תוס' ד"ה לא אמרו, בתוה"ד, וצריך לומר דהכא מיירי בבעל הבית הפודה הקדש שלו וכו'. מיהו המנחת חינוך (מצוה כב אות ד) הוכיח בדעת הרמב"ם (פ"ז מערכין ה"ח), דלא סבירא ליה האי חילוקא. וכתב הדבר אברהם (ח"ב

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוממי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היוממי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה
של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת
שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>